

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Sosyo-Ekonomik Bir Gösterge Olarak Boşanma: Tekirdağ İli Örneği*

Divorce as a Socio-Economic Indicator: Sample of Tekirdağ

Elif Kıran^{a, **} & Adem Bölükbaşı^b

^a Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, 59030, Tekirdağ/Türkiye
ORCID: 0000-0002-8039-3822

^b Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, 10200, Balıkesir/Türkiye
ORCID: 0000-0001-9795-6508

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 23 Mart 2021

Düzeltilme tarihi: 23 Nisan 2021

Kabul tarihi: 30 Nisan 2021

Anahtar Kelimeler:

Tekirdağ

Boşanma

Aile

Evlilik

Boşanma Sebepleri

ARTICLE INFO

Article history:

Received: March 23, 2021

Received in revised form: April 23, 2021

Accepted: April 30, 2021

Keywords:

Tekirdağ

Divorce

Family

Marriage

Reasons for Divorce

ÖZ

Boşanma, evlilik ve aile kurumu içerisinde yaşanan problemlerin sonucu olarak ortaya çıkan en yaygın sosyal olgulardan biridir. Modernleşme süreciyle birlikte bütün dünyada ve dolayısıyla Türkiye’de boşanma oranlarında kayda değer bir artışın olduğu gözlenmektedir. Tekirdağ, Türkiye ortalamasına göre yüksek boşanma oranlarına sahip bir ildir. Bu sebeple Tekirdağ’da bu boşanma oranlarının neden yüksek olduğuna ve boşanma sürecinin sonuçlarına dair bir araştırma yapılması hedeflenmiştir. Bu amaçla, Tekirdağ’da 40 kişilik bir örnekleme ve nitel yöntemle yapılan bu çalışmada Tekirdağ’daki boşanma sebepleri, evlilik ve boşanma süreçleri ele alınmıştır. Sonuç olarak, Tekirdağ’da daha bireyselleşmiş bir toplumsal ilişkiler ağının yerleştiği, kadınların ailelerinin boşanma sürecinde çocuklarına daha çok destek olduğu ve boşanma olayının Türkiye’nin diğer bölgelerine oranla daha doğal bir sosyal olay olarak karşılandığı görülmüştür.

ABSTRACT

Divorce is one of the most common social phenomena occurring as one of the most common results of the problems occurring in marriage and family. Along with the modernization process, a considerable increase has been observed in divorce rates both in Turkey and all over the world. Tekirdağ is a city which has higher divorce rates than the national average divorce rates. Therefore, this study tries to elucidate the reasons behind these high divorce rates and the results of these divorces by making this field research. For this purpose, this paper examines reasons for divorce, marriage and divorce processes with a sample of 40 people and a qualitative method. The findings and results of the study show that in Tekirdağ there is a more individualized network of social relations, families of women are more supportive to their daughters and the phenomenon of divorce is considered as an ordinary social fact relatively to other regions of Turkey.

1. Giriş

Toplumun en küçük ve aynı zamanda en önemli birimi olan aile kurumu, ait olduğu sosyal yapının aynası hükmündedir. Büyük resimde gerçekleşen olayları anlamlandırabilmek

amacıyla, çekirdek birim olan ailenin yapısına, içinde bulunduğu şartlara ve zaman içerisinde aldığı duruma bakılır. Bu tespitlerden hareketle, aile konusunda, var olanın değerlendirilmesi, aile kurumunu iyileştirme yöntemleri ve

* Bu makale, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi tarafından desteklenen NKUBAP.01.GA.16.009 Nolu “Tekirdağ İlindeki Boşanma Sebep ve Sonuçlarının Araştırılması” adlı bilimsel araştırma projesinden türetilmiştir.

** Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: ekiran@nku.edu.tr

Atf/Cite as: Kıran, E. & Bölükbaşı, A. (2021). Sosyo-Ekonomik Bir Gösterge Olarak Boşanma: Tekirdağ İli Örneği. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(1), 165-

aileye dair sorunların çözümüne yönelik muhtemel önerilerin sunulması odaklı çalışmalar yapılır.

Aile, boyutu ile ters orantılı etki alanına sahip bir kurumdur. Bireylerin toplumu oluşturduğu ve bu bireylerin de aile ortamında şekillendiği düşünüldüğünde, bu etkilerin boyutlarına dair bir fikir edinilebilir. Sosyoloji, toplumu ilgilendiren her konuyu ele alması sebebiyle toplumun temeli olan aile konusunu da ayrıntılı bir şekilde inceleyen bir bilim dalıdır. İçeriğinde, ailenin tanımından türlerine, temel yapıtaşlarından ulusal ve uluslararası çapta sahip olduğu öneme kadar çok farklı çalışma alanları barındıran geniş bir perspektifte incelemeler yapar. Bu kapsamda, aile kurumunun şartı olarak görülen evlilik ve bu akdi bitiren adım olan boşanma, aile sosyolojisinin temel çalışma alanlarından ikisidir.

Boşanma, gerek ulusal gerekse uluslararası çapta çalışmalara konu olmuş bir sosyal olgudur. Türkiye açısından ele alındığında, özellikle son yıllarda üzerinde titizlikle durulan bir alan olduğu görülmektedir. Boşanmanın sebep ve sonuçları hukuk, psikoloji, ekonomi ve sosyoloji gibi farklı alanlarda farklı bakış açılarıyla ele alınan, dikkat çekici güncel araştırma konularındandır. Boşanma kararı yalnızca evliliği biten kadın ve erkeği ilgilendiren basit bir durum olmayan, toplumda geniş yankılar uyandıran bir olgudur. Bu sebeple, boşanmanın toplumsal yansımalarına dikkat çeken çalışmaların yapılması sağlıklı bir toplum için gerekli görülmektedir. Ülkemizdeki artan boşanma sayısı, son yıllarda yaşanan sosyo-ekonomik değişimlerle birlikte Türk ailesinin karşılaştığı sorunların başında gelmektedir. Bu farklılaşma birçok alandan araştırmacının ilgisini çekmektedir. İnterdisipliner bir çalışma alanı olan boşanma konusuna dair Türkiye geneli ya da il bazında yapılmış çalışmalar olmasına rağmen Tekirdağ ili özelinde bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Bu çalışma kapsamında, Tekirdağ ili içerisinde boşanma konusu irdelenerek sebepleri ve yol açtığı sonuçların araştırılması amaçlanmıştır. Ulusal istatistiklere bakıldığında yüksek boşanma oranlarının hâkim olduğu bir il olan Tekirdağ bu çalışma kapsamında mercek altına alınmıştır. Bu amaçla Tekirdağ ili çapında kartopu örnekleme metoduyla seçilmiş 19 kadın ve 21 erkek olmak üzere toplamda 40 boşanmış kişi ile görüşülmüştür. Nitel yöntemle derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilen görüşmelerde, boşanmış kişilerin boşanma kararlarının altında yatan sebepleri ve bu sürecin sonunda yaşadıklarını analiz etme amacı güdülmüştür. Bu sebeple, araştırma hedeflerine paralel olarak hazırlanmış sorular kendilerine yöneltilerek yaşam öyküleri ilk ağızdan dinlenmiştir. Bu çalışmanın Tekirdağ ilini ele alan aile sosyolojisi çalışmalarına önemli bir katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca, ilin kültürel yapısı, bunun aile sistemi üzerindeki etkileri ve boşanma dinamiklerine dair ileride yapılacak çalışmalara da ufuk olacaktır.

2. Kavramsal Çerçeve

Boşanma olgusunu Tekirdağ özelinde inceleme amacı taşıyan bu makalenin ilk bölümünde boşanma konusuna dair en temel üç kavram kısaca tanımlanacak ve Türk Medeni Kanunu'nda geçen boşanma nedenleri incelenecektir.

2.1. Aile

Toplumun en küçük birimi ve temel taşı olan aile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 41. Madde ile de net bir şekilde altı çizildiği üzere "Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır". Aile, dilimize Arapça'dan geçmiş ve birden çok anlam taşıyan bir kelimedir. TDK Sözlüğü'nde altı farklı anlamı bulunmaktadır. 1. Evlilik ve kan bağına dayanan karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik 2) Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü 3) Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü 4) Eş, karı 5) Aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimseler bütünü 6) Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya (Canatan, 2013: 54). Giddens ise aileyi "Aile akraba bağlantılarıyla doğrudan doğruya bağlanan, yetişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğunu üstlendiği bir insanlar topluluğudur. Akrabalık bağları bireyler arasında evlilik yoluyla ya da kan bağlarını (anneler, babalar, kardeşler, çocuklar, vb.) bağlayan soy dizileri yoluyla kurulan bağlardır" (2008: 246-247) şeklinde tanımlamaktadır. Bu ve benzeri şekilde pek çok tanımlı yapılabilecek olan aile kurumu tüm toplumlarda olduğu gibi Türkiye'de de birey ve devlet planında büyük önem taşımaktadır. Bu önemin yansımalarından bir bölümü ülke çapında yapılan araştırma sonuçlarından gelmektedir. Örneğin, Türkiye'de Muhafazakârlık Araştırması 2006 ve 2012 sonuçlarına göre Türk toplumu açısından muhafaza edilmesi gereken en önemli toplumsal kurum % 50 civarı bir oranla aile olarak ifade edilmiştir (Yılmaz, 2012).

2.2. Evlilik

Türk Medeni Kanunu'na göre "Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar" (Madde, 185). Kanun maddesinde işaret edildiği üzere, evlilik eşlere karşılıklı sorumluluklar yükleyen bir kurumdur. Bununla birlikte, "evlilik iki yetişkin birey arasındaki toplumsal olarak kabul edilen ve onaylanan bir cinsel birleşim olarak tanımlanabilir. İki insan evlendiğinde, birbirlerinin akrabası olurlar; bununla birlikte, evlilik bağı daha geniş bir hısımlar dizisini birbirine bağlar" (Giddens, 2008: 247). Dolayısıyla, evlilik kurumu iki kişinin birbirlerine yasalar önünde verdiği bir söz olmasının yanında bu iki kişinin kurduğu aile aracılığıyla daha geniş bir grubun da bir bağ kurması sonucunu doğurmaktadır. Bu manada evlilik kurumunun yalnızca iki kişiyi bağlayan bir kurum olarak

değerlendirilemeyeceği, tüm toplum için önemli etki noktaları barındıran bir beraberlik olduğu vurgulanmalıdır.

2.3. Aile Yapısının Değişimi, Evlilik ve Boşanma

Aile ve aile bütünlüğü sağlıklı bir toplumun en önemli bileşenlerindedir. Bireylerin ideal bir aile ortamında yetiştikten sonra toplum hayatına dâhil olması her ülkenin temel hedeflerindedir. Bu hayati mevzuu kesintiye uğratan durumlardan bir tanesi de aile kurulmasının genel geçer şartı olarak görülen evlilik kurumunu sonlandıran boşanma adımıdır. Boşanmanın gerçekleşmesiyle eşler kadar çocuklar ve aile çevresi de etkilenmekte ve bu etki dalga dalga toplumun geneline yayılmaktadır. Toplumsal suç oranlarına bakıldığında bile parçalanmış aile mensubu olma maddesinin büyük bir çoğunluk tarafından paylaşılan bir ortak özellik olduğu görülmektedir.

Boşanma, kadın ve erkeğin sosyal anlamda ve hukuken evlilik birlikteliğini sona erdirmesidir. Bir diğer tanımla boşanma eşlerden ikisi de hayatta iken mahkeme kararı ile evliliklerinin sonlandırılmasıdır (Ateş ve Akıntürk, 2017). Bütün toplumlar toplumsal bir bağ oluşturma işlevi gören evlilikleri teşvik ederken boşanmaları ise zorlaştıran kurallar koymuşlardır. Ancak modern sanayi toplumlarının ortaya çıkışından bu yana ve bilhassa yirminci yüzyılda boşanma olgusunun bir sosyal olay olarak yaygınlaştığı görülmektedir. Kuşkusuz boşanma olgusu bir sistem olarak ailenin yaşadığı sorunların önemli sonuçlarından sadece biri olarak ortaya çıkmaktadır. Çeşitli sorunlar yaşayan ailelerin deneyimlediği problemler, bir yandan aile sistemini odağa alarak mikro sosyolojik açıdan değerlendirilmeli diğer yandan da makro dönüşümlerle ilişkili olarak tartışılmalıdır. Türkiye’de aile yapısının dönüşümü 1950’lerden itibaren göç, kentleşme, sanayileşme gibi sosyo-ekonomik dönüşümlerle birlikte hareketlenen sosyal yapı içerisinde yaşanan gelişmelerle beraber düşünülmelidir. Bu kapsamda kadınların eğitim ve iş hayatına katılımıyla birlikte ailedeki rollerin değişimi, alışılmış kır ve kent ailesinin yanında gecekondu ailesi, kasaba ailesi, işçi ailesi gibi yeni aile tiplerinin ortaya çıkması, günümüzde değişikliğe uğramış geniş aileden parçalanmış ailelere, çekirdek aileden tek ebeveynli ailelere ve çocuksuz ailelere kadar çok çeşitli aile biçimlerinin oluşmasına yol açmıştır (Koç, 2014:29-31). İlk evlilik yaşının yükselmesi, eşler arası yaş farklarının azalması, eş tercih biçimlerinin değişmesi gibi birçok gelişme de bu makro dönüşümlerle birlikte düşünülmelidir. Bütün bu dönüşümlerle birlikte günümüz ailesi tek tip bir aile yapısına sahip olmaktan uzaktır ve bu yüzden çeşitli aile tiplerinin sorunları, evlilik ve boşanma pratikleri de kendi yaşadıkları sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamlara göre değişmektedir. Günümüzde çekirdek ailenin karşı karşıya kaldığı problemler evlilik ve aile sorunlarının boşanma hadisesinin ötesinde birçok soruna işaret ettiğini göstermektedir. Bu yüzden görünürde boşanma olgusuna odaklanırken aslında ailenin yaşadığı bu sorunların neler olduğu ve bu sorunların hangi süreçlerden geçerek boşanmalara vardığı hususu asıl inceleme alanı olarak görülebilir. Evlilikle ilgili aşırı beklentiler, kök ailelerin hem

evlilik kararında, hem evlilik hayatı boyunca müdahaleleri, bireylerin evliliğe dair büyük beklentileri, evlilik, cinsiyet rolleri, cinsellik gibi konulardaki toplumsal tabular Türkiye’de boşanma olgusunun arkasında yer alan problem ağının bazı önemli noktalarını oluşturmaktadır (Yaşartürk, 2014:9-11). Öte yandan son yıllarda yapılan bazı çalışmalar, çekirdek ailenin yaşadığı bütün bu sorunların bir sonucu olarak Türkiye’de aile yapısı üzerine yüklenen büyük yüklerin de neticesinde, boşanmanın bilhassa kadınlar tarafından ilerici ve özgürleştirici bir kurtuluş yolu olarak görüldüğü tespiti yapılmaktadır (Yıldırım, 2017:147-149). Sonuç itibarıyla, Türkiye’de boşanma hadisesinin eşler arasında barış ve uzlaşma içerisinde gerçekleştirilmesi, boşanma esnasında ve sonrasında mal paylaşımı, çocukların velayeti, çocukların geleceğiyle ilgili kararların sağlıklı bir şekilde alınması ve her iki eşin sosyal hayata uyumu açısından kritik bir husustur (Çavlin, 2014:207). Bu sebeple boşanmaların öncesinde ve sonrasında yaşanan sorunların hem erkek hem de kadın gözünden nasıl algılandığının anlaşılabilmesi bu sürecin içerdiği sorunların çözümünde önemli veriler sağlayacaktır.

2.4. Türk Medeni Kanunu’nda Boşanma ve Nedenleri

2001 yılında kabul edilmiş olan Türk Medeni Kanunu’nda boşanma sebepleri alt başlıklar halinde belirtilmiştir. Bu sebepler, zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı, evlilik birliğinin sarsılması şeklinde sıralanmıştır.

2.4.1. Zina

Kanun maddesine göre eşlerden birinin zina etmesi durumu, diğer eşin boşanma davası açması için geçerli bir sebeptir fakat bu sebep ile ilgili süre sınırlamaları bulunmaktadır. Zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmiş ise dava hakkı düşer. Bunun yanında, zinayı affeden tarafın dava hakkı da bulunmamaktadır.

2.4.2. Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış

Eşlerden bir tanesinin diğer tarafın hayatına kast etmesi, çok kötü şekilde muamele etmesi ya da onurunu zedeleyici tavırlar sergilemesi durumunda boşanma davası açılabilir. Bu eylemin bir boşanma sebebi olarak kabul edilmesi için gerekli süre ise beş yıldır; bu süreyi aşan şikâyetlerde boşanma davası hakkı düşmektedir ve affeden tarafın boşanma hakkı da ortadan kalkmaktadır.

2.4.3. Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme

Eşlerden birinin küçük düşürücü bir suç işleme ya da onursuz bir yaşam sürdürmesi durumunda diğer eşin birlikte yaşamaya devam edemeyecek boyuta gelmesi sebebiyle boşanma davası açılabilir. Bu tür durumlarda dava açmak için herhangi bir yıl sınırlaması yoktur.

2.4.4. *Terk*

Terk sebebi ile açılacak boşanma davalarında ise, var olan durumu terk şeklinde tanımlayabilmek için birtakım koşulların var olması gerekmektedir. Eşlerden biri evlilik sorumluluklarından kaçmak ya da herhangi bir geçerli sebep olmadığı halde ortak yaşam mekânına dönmek gibi bir davranışta bulunmuş ve bu durum en az altı ay sürmüş, durumun tespitinin neticesinde hâkim ya da noterin uyarısı da herhangi bir değişikliği sebep olmamış ise terk edilen kişinin boşanma davası açma hakkı doğmaktadır. Bununla birlikte, eşlerden biri diğerini evi terk etmeye zorluyor ya da eve geri dönmeye engel oluyorsa bunu yapan eş de terk etmiş sayılmaktadır.

2.4.5. *Akıl Hastalığı*

Eşlerden birinin akıl hastası olması ve bu hastalık sebebiyle diğer eş için evliliği sürdürmek mümkün değilse, hastalığın iyileşme şansı olmadığına dair sağlık kurulu raporunun da alınması durumunda diğer eş boşanma davası açma hakkına sahiptir. Bu sebeple açılan davalara dair de herhangi bir zaman sınırlaması yoktur.

2.4.6. *Evlilik Birliğinin Sarsılması*

Evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olması durumunda taraflardan biri boşanma davası açabilir. Bu sebeple yapılan boşanma başvurularında davacı daha ağır kusurlu ise davalı itiraz edebilir fakat yapılan bu itirazın kötüye kullanma şeklinde yapılmış olduğu ve evliliğin sürdürülmesinin çocuklar ve davalı olan eş açısından herhangi bir korunmaya değer tarafı kalmamış ise boşanma kararı verilebilir.

Bunun yanında, bir yılın üzerindeki evliliklerde birlikte boşanma başvurusunda bulunan çiftlerde ya da başvuruyu yapmayan tarafın da davayı kabul etmesi durumunda da evlilik birliği temelden sarsılmış kabul edilir. Boşanma sebebinden bağımsız olarak, açılmış bir boşanma davasının reddedilmesinin kesinleşmesinden sonra üç yıl geçmesine rağmen çift tekrar bir araya gelip bir birtakım kuramamış ise eşlerden birinin başvurusuna dayanarak boşanma kararı verilebilir.

Medeni Kanun'da sıralanan bu boşanma nedenlerinin arka planında evliliklerin sona ermesine yol açan sebeplere dair yapılan araştırmaların sonuçlarına literatür taraması kısmında yer verilmiştir. Buna göre aldatma ve aldatılma, her iki eşin kök ailelerinden kaynaklı sorunlar, eşler arasındaki iletişim sorunları, sosyo-kültürel sorunlar, şiddet, cinsel problemler ve ekonomik sorunlar boşanma nedenleri arasında en önde gelen problemlerdir (Çavlı, 2014:206; Akıcı, 2012:333).

2.5. *Tekirdağ'da Boşanma*

Tekirdağ Türkiye'de en yüksek kaba boşanma hızına sahip illerin başında gelmektedir. İldeki kaba boşanma hızının 2001 yılında %1,23 iken 2020 yılında %1,88'e yükseldiği görülmektedir. Dolayısıyla Tekirdağ'da kaba boşanma hızının belirgin bir yükseliş eğilimi içinde olduğu

gözlenebilir. 2020 yılı için Türkiye ortalaması olan %1,62'lik değer üzerinde olan bu %1,88'lik kaba boşanma hızı değeri Tekirdağ'ı bu bakımdan incelenmeye değer kılmaktadır. Ayrıca 2004'ten 2020'ye kadar uzanan son 17 yıllık süreçte Tekirdağ'daki kaba boşanma hızının sürekli Türkiye ortalamasının üzerinde olması bunun bir yıla ya da birkaç yıla özgü geçici bir durum olmadığını aksine yapısal bir nitelik kazandığını göstermektedir. Buna karşın Tekirdağ'da kaba evlenme hızına dair verilere baktığımızda ise 2002 yılında ve 2009 yılında bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu yıllarda Türkiye genelindeki kaba evlenme hızlarında da görülen bu düşüş 2001 ve 2008 ekonomik krizinin etkisine bağlanabilir. Kaba evlenme hızı verilerine göre Tekirdağ'da 2001-2020 arası yirmi yıllık dönemde bazı iniş çıkışlar olmakla birlikte çok büyük bir değişim yaşanmadığı görülmektedir. Sonuç olarak, 2020 yılı itibarıyla Tekirdağ için %5,44'lük kaba evlenme hızı değeri Türkiye ortalaması olan %5,84'lük değer altındadır. Tekirdağ'da da son on beş yıllık süreçte kaba evlenme ve kaba boşanma hızında kayda değer düzeyde değişim olduğu görülmektedir. Ancak değişim yönündeki bu paralellığe rağmen Tekirdağ'da kaba evlenme hızının Türkiye ortalamasından daha düşük, kaba boşanma hızının ise daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu anlamda Tekirdağ AB ve OECD ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerdeki yüksek kaba boşanma hızlarına ve düşük kaba evlilik hızlarına daha yakın bir eğilimi temsil etmektedir. Öte yandan ilk evlilik yaşının da hem erkeklerde hem de kadınlarda Türkiye ortalamasıyla neredeyse aynı olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında ülkenin batısında, nispeten büyük ve sahil kesimindeki bir şehri olan Tekirdağ'ın genel Türkiye eğilimini yansıtacak şekilde değerlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Son olarak boşanma sebep ve sonuçlarına dair yeterli araştırma olmadığı için bu konuda nicel ve nitel açıdan daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Bütün bu sebeplerle mevcut çalışmada Tekirdağ'da boşanma sebeplerinin ve sonuçlarının nitel bir araştırma deseniyle incelenmesine karar verilmiştir.

3. *Literatür Taraması*

Literatür incelendiğinde, Türkiye'de boşanma sebep ve sonuçlarını farklı açılardan ele alan çalışmalarla karşılaşılmaktadır. Bunlar arasından öne çıkan çalışmaların başında ülke genelinde boşanma sebebi olarak gösterilen noktaları ortaya çıkarmaya yönelik araştırmalar olduğu görülmektedir. Bunlardan biri, 1998 yılında Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından ADAG Vakfı'na yaptırılan ve Battal (2008) tarafından yayına hazırlanan Boşanma Sebepleri araştırmasıdır. Mevcut boşanma sebeplerinin yetersiz bir sınıflandırma olduğunu ve sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve kültürel sebeplerin de üzerinde durularak yeni bir sınıflandırmaya gidilip boşanma sebeplerini ortadan kaldırmaya yönelik alternatif çözüm önerilerinin üretilmesinin gerektiğini vurgulayan araştırma, Türkiye'nin yedi bölgesini temsil eden yedi ilden 722 kişi ile yüz yüze yapılan görüşmeler şeklinde yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre boşanma davalarının öne çıkan

gerçek sebepleri yanlış davranış, eşe yanlış davranış ve uyumsuzluk şeklinde sıralanmaktadır. Boşanma sebeplerini ortaya çıkarmaya yönelik yapılmış bir diğer kapsamlı araştırma ise 2009 yılında yine Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılmış olan Boşanma Nedenleri Araştırması'dır. Türkiye genelini temsil eden 12 ilden seçilen örneklem üzerinden yürütülen çalışmadan toplamda 1200 boşanmış kişi ile görüşülmüş ve ekonomik krizlerin boşanmaya etki edip etmediğinin de anlaşılması amacıyla 2000 sonrasında boşanmış kişiler seçilmiştir. Yüz yüze görüşme yoluyla uygulanan anketler sonucu elde edilen veriler göstermiştir ki %90 civarı bir oranla boşanma nedeni olarak ortaya çıkan "şiddetli geçimsizlik" faktörünün altında yatan çok farklı sebepler bulunmaktadır. Evliliğin başlangıç aşamasında ailelerin birbirleriyle iletişimindeki sorunlar, ilk başta hoş görülme özelliğinin zaman içerisinde değişeceğine dair beklentiler, kişilerin ailelerinde yaşanan boşanma tecrübeleri ve ailelerin evlilik içi olaylara yoğun müdahalesi gibi problemler çiftleri boşanma aşamasına götürmektedir. Evlilik esnasında ortaya çıkan sorunlar ise, eşler arasında iletişimsizlik, karakter farklılıkları ve ekonomik sorunlar şeklinde sıralanmaktadır. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise sorunların çözümünde aile büyüklerinin yardımına başvurma seçeneğinin giderek daha az tercih edildiği fakat diğer uzman kuruluş ya da kişilerden yardım almada da yeterli seviyede olunmadığıdır. Ülke çapında yapılmış bir diğer araştırma da yine devlet eliyle yapılan, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2014 yılı Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması'dır. Türkiye'deki boşanmaların sosyal, psikolojik, ekonomik ve kültürel sebeplerini ve boşanma sürecinin olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırma geleceğe dair boşanma projeksiyonlarına da yer vermiştir. Bu amaç doğrultusunda boşanmış 410 birey ve kanun uygulayıcı ve mahkeme uzmanlarından oluşan 93 kişi ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonuçları göstermiştir ki boşanma tek sebep üzerinden açıklanamayacak kadar çok yönlü bir adımdır. Zaman içerisinde artarak devam eden farklı sorunların birleşimi nedeniyle boşanmalar gerçekleşmektedir. Bu sebeplerin başında ise şiddet, alışkanlıklar, yakın çevre, duygusal ilişki ve cinsel hayat ile ilgili sorunlar gelmektedir. Diğer bir araştırma ise konuyu boşanmış çiftler açısından ele almak yerine halkın boşanmaya bakış açısını ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Kentli bireylerin boşanma algusu ve boşanmış bireylere dair görüşlerini ve devletin boşanma sorununun çözümü için yapması gerekenleri tespit etme amacını güden araştırma kapsamında Ankara ilinde ikamet eden 500 haneye ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, görüşülen bireylerin boşanmaya dair günah ya da utanç verici şekilde olumsuz fikirlere sahip olmadıkları, boşanmış kadın ya da erkeklerin evli olanlardan farklı olmamasına karşın boşanmış anne-baba çocuklarının diğer çocuklardan daha mutsuz olacaklarını düşündükleri ortaya çıkmıştır (Arıkan, 1996).

Ülke genelindeki boşanma sebep ve sonuçlarına odaklanan bu araştırmaların yanında Türkiye'nin farklı bölge ya da illeri özelinde konuyu ele alan çalışmalar da mevcuttur. Aybey (2015), 2005-2011 yılları arasında Ege Bölgesi Aile ve Dini Rehberlik Büroları'na gelen sorular arasından boşanma ile ilgili olan soruları seçerek Ege Bölgesi'nde öne çıkan boşanma nedenlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, erkeğin olumsuz davranışları en sık rastlanan boşanma sebebi olarak tespit edilirken, aldatma, şiddet cinsel sorunlar, diğer aile bireylerinin yol açtığı sorunlar ve eşler arasındaki sevgi eksikliği gibi sebeplerin de boşanma kararında oldukça etkili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Sevim, Güldeste ve Öner (2016) ise Elazığ ili örneğinde boşanmış erkeklerin sosyo-kültürel özellikleri üzerine bir araştırma yürütmüşlerdir. Çalışma kapsamında Elazığ Adliyesi boşanma davaları kayıtları incelenmiş ve erkek tarafından açılmış 300 boşanma davası çalışmaya dâhil edilmiştir. Bunun yanında boşanmış 10 erkekle birebir görüşme yapılmıştır. Araştırma sonuçları göstermiştir ki evliliklerde ortaya çıkan sorunları fark etme ve tartışmaya açmakta erkekler kadınlara oranla çekimser kalmaktadırlar. Boşanma sebeplerinde ise evlilikte beklentilerin karşılanmaması, aynı dili konuşmama gibi sorunlar öne çıkmaktadır. Boşanma sonrasında ise kadın ve çocuklar kadar erkekleri de olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer örnekte ise Aktaş (2011), İzmir'de yaşanan boşanmaların sebep ve sonuçlarını inceleme amacıyla bir çalışma yapmış ve 370 boşanmış kişiye uyguladığı anketler sonucunda yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi değişkenlere göre bu sebep ve sonuçların değişiklik gösterip göstermediğini araştırmıştır. Çalışma sonucunda, "zina, sözlü ve/veya fiziksel şiddet, kötü alışkanlıklar ve maddi konular" şeklinde sınıflandırılan sebeplerin boşanmaya yol açan etken olarak görülme oranı kadınlarda daha yüksek bulunmuştur. Erkeklerde ise "evi terk etme, akrabaların karışması, fikir uyuşmazlığı ve diğer sorunlar" şeklinde adlandırılan sebeplerin öne çıktığı görülmektedir. Sucu (2007), ise Sakarya'da yaşayan boşanmış kadınlar üzerine yaptığı bir araştırma kapsamında 50 adet boşanmış kadına anket uygulamıştır. Çalışma sonuçları eğitim seviyesi ve kentleşmenin boşanma oranları üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların %50 gibi bir oranının yaşamlarının büyük kısmını büyük şehirlerde geçirdikleri bulgulanmıştır.

Bunun yanında, görüşülen kadınların %50'sinin 20 yaş ve altında evlendikleri sonucuna ulaşılmıştır. İşsever ve Dişçi (2000) İstanbul'da 1999 yılında sonuçlanmış boşanma davalarını mercek altına alan bir çalışma yapmışlar ve dava dosyalarına göre boşanma sebeplerini ortaya çıkarmayı hedeflemişlerdir. Çalışma kapsamında 3060 boşanma dosyası incelenmiş ve bu davalarda en öne çıkan boşanma sebebinin şiddetli geçimsizlik olduğu bulgulanmıştır. Bunun ardından, sırasıyla alkol, cana kast ve pek fena muamele ve terk sebepleri gelmektedir. İncelenen boşanma örneklerinin %40,4'ünün evliliğin ilk 5 yılında gerçekleştiği ve %41,6'ında çiftlerin çocuk sahibi olmadıkları da tespit edilmiştir. Diğer bir çalışmada ise İslahiye ilçesindeki

boşanma örnekleri ilçe adliye kayıtları incelenerek yürütülmüştür (Kır ve Bülbül, 2012). 2004-2008 yılları arasında gerçekleşen 481 boşanma davası belgesinin incelenmesi ile yapılan araştırma sonucunda bu davalarda en öne çıkan boşanma sebeplerinin şiddetli geçimsizlik ve aile içi şiddet olduğu ve boşanmaların çoğunlukla evliliğin ilk yıllarında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Konya ilindeki boşanma olgusunu irdeleyen bir çalışma da boşanma konusunda il bazında değerlendirme yapan araştırmalara örnek gösterilebilir (Demirci, Günaydın, Doğan ve Aynacı, 2005). 2003-2004 yıllarında Aile Mahkemeleri'nde boşanma ile sonuçlanan davalar arasından 200 boşanma dosyası seçilmiş ve yapılan inceleme sonucunda en sık görülen boşanma nedenlerinin fikir ve ruh uyumsuzluğu, şiddetli geçimsizlik, aldatma ve şiddet olduğu bulgulanmıştır.

Bu çalışmaların yanında Türkiye'deki aile yapısının farklı açılardan analiz edildiği Türkiye Aile Yapısı Araştırmaları (TAYA) genel olarak aileye ilişkin önemli unsurların üzerinde durmakta ve bu bağlamda boşanma konusuna dair veriler de sunmaktadır. 2006, 2011 ve 2016 yıllarında yapılan Türkiye Aile Yapısı Araştırma verilerini kullanarak ülkedeki evlenme pratiklerinin değişimini ilk evlilik yaşı ve boşanma ile ilişkisi bağlamında inceleyen bir çalışmanın sonuçları göstermektedir ki her ne kadar Türkiye'de evlilik müessesesi geleneksel özellikler içerse de evliliğe ilişkin pratiklerde modernliğe doğru bir değişim gözlenmektedir. Bununla birlikte kadınların eğitim seviyesindeki artış, azalan çocuk sayısı, iyileşen sosyo-ekonomik koşullar ve artan gayrimenkul sahipliğinin boşanma hızında evlilik kuşakları boyutundaki artışın altında yatan temel sebepler olduğu belirtilmiştir (Koç ve Saraç, 2018).

Literatürdeki Türkiye'de boşanma olgusunu ele alan çalışmalar incelendiğinde, konuyu belirli bir il özelinde ele alan araştırmaların büyük bölümünün Aile Mahkemeleri'ndeki boşanma dosyası kayıtları üzerinden boşanma sebep ve sonuçlarına dair açıklamalara ulaştığı tespit edilmiştir. Bunların yanında, ülke çapında yapılmış boşanma konulu araştırmaların ise nitel ve nicel yöntemleri bir arada kullanarak, Türkiye'deki boşanma örneklerinin genel sebep-sonuçları ve tanımlayıcı istatistiklere ulaşılmasını hedefleyen çalışmalar olduğu görülmüştür. Araştırmanın odak noktası olan Tekirdağ ilini boşanma olgusu bağlamında ele alan herhangi bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Dolayısıyla, makalenin önemi ve özgün değeri ve alana yapacağı katkı literatür taraması esnasında da gözlemlenmiştir.

4. Gereç ve Yöntem

4.1. Araştırmanın Önemi

Aile kurumunun toplumun varoluşunda ve gelişiminde sahip olduğu yerin öneminin büyüklüğü genel kabul görmüş bir gerçekliktir. Bu kurumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürmesi sağlıklı bireylerin yetişmesi ile eş anlamlı bir durumdur. Bu sebeple ailenin bütünlüğüne sağlanacak

herhangi bir katkının, toplumun geleceğe güvenle adım atması yolunda koyulacak bir tuğla olduğu muhakkaktır. Bu denli öneme sahip olan bir kurumun sonlandırılmasının gerekli görüldüğü durumları ve bunlara sebebiyet veren koşulları araştırıp ortaya çıkarma gayesinde olan bu çalışma, Tekirdağ ili çapındaki boşanma haritasını sosyolojik bir gözlükle incelemeyi ve bu yolla bir farkındalık oluşturmaya hedeflemektedir. Bununla birlikte, literatürde il özelinde yapılmış bir çalışma olmamasının boşluğunu dolduracaktır. Sahip olduğu ekonomik imkânlarla Trakya bölgesinin önemli illerinden biri olan Tekirdağ'ın istatistikî verilerine bakıldığında son yıllarda il genelindeki boşanma oranının evlenen her 3 çiftten birinin boşanıyormuş gibi yüksek bir çizgiye ulaştığı görülmektedir. Toplumsal düzen içinde sebep ve sonuçlarıyla derinlemesine ele alınması gereken bu rakamsal görünümün sosyolojik açıdan incelenmesinde bu çalışmanın önemli bir yer tutacağı düşünülmektedir. İl merkezi ve ilçeleri de kapsayan bu araştırma vasıtasıyla literatürdeki bu konu açısından var olan boşluğu doldurmakla birlikte Tekirdağ'ın ailevi yapı haritasının çıkarılmasına dair yapılacak ileriki çalışmalara da ufuk olması hedeflenmektedir.

4.2. Araştırmanın Kapsam ve Amacı

Boşanma konusu interdisipliner çalışmalara imkân sunan bir alana dâhildir. Konuyu farklı bilim dalları açısından ve farklı perspektiflerden ele alma seçenekleri olduğu gibi ülke genelinde ya da bölgesel ve il bazında ele almak da mümkündür. Günümüze kadar yapılan çalışmaların oluşturduğu literatürde bunun farklı örnekleri mevcuttur. Fakat bu denli hızlı büyüyen ve aynı zamanda boşanma istatistiklerinde hızlı ve sürekli bir artış gösteren Türkiye'de bu alana dair yapılan çalışmaların yeterli miktarda olduğu görülmemektedir. Bu durumun sebeplerinden birinin de boşanma konusunun ülke çapında sorun olarak görülen diğer konuların yanında nispeten yeni ve bakir bir alan olduğu düşünülebilir. Bu çalışmaların hem ulusal hem de yerel çapta çoğaltılması önemlidir.

Kaynak taraması yapıldığında görülmüştür ki Tekirdağ ili özelinde yapılmış ayrıntılı bir boşanma sebep ve sonuçları çalışması bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmanın literatürde bu alandaki boşluğu doldurması hedeflenmektedir. İş sahası ve iş imkânı anlamında geniş bir yelpazeye sahip olan Tekirdağ ili bu avantajlarından dolayı çalışma çağındaki genç nüfus açısından da zengin bir yerleşim yeridir. Boşanma rakamlarının bu genç kitle arasında da yüksek olması dikkat çekici ve incelenmeye değer bir durumdur. Bu sebeplerde dolayı, çalışmanın Tekirdağ ilinin ailevi yapısı, sorunlarının tespiti ve çözüm önerileri sunması adına şimdiki kadar yapılmamış nitelikte bir çalışma olması hedeflenmektedir. Çalışma sonunda elde edilen veriler ve analizin Tekirdağ halkına sunulması yoluyla da konuya dair bir farkındalık kazandırılması mümkün olacaktır.

Bu çalışma kapsamında Tekirdağ ili içerisinde boşanma konusu sebep ve sonuçlarıyla irdelenecektir. Araştırmanın

ana konusunu boşanma olgusunun Tekirdağ ilinde tecrübe edilme süreçleri oluşturmaktadır. Evliliklerini sonlandırma kararı almış bireylerin bu kararlarının altında yatan motivasyonlar ve olay yaşandıktan sonraki tecrübeleri bu çalışmanın çekirdek inceleme alanını oluşturmaktadır. Çalışma, örneklem seçimi bağlamında Tekirdağ ilini, konu bağlamında ise boşanmanın sosyolojik sebep ve sonuçlarını kapsamaktadır. Bu bağlamda, nitel çalışma bulgularının incelenmesi yoluyla, kişilerin boşanma öykülerine yükledikleri anlama dair toplumsal meselelere değen analizler yapılmıştır.

Türkiye açısından bakıldığında tarihi ve geleneksel yapımızda aile kurumunun yüksek öneme sahip bir yerde olduğu görülmektedir. Ne var ki ilerleyen yıllar ve modernleşme süreciyle birlikte gelen şehirleşme oranındaki artış, geleneksel kadın erkek rollerindeki farklılaşmalar, teknolojinin ve tüketimin gündelik yaşamdaki etkilerinin fazlaşması gibi sebepler bireyleri birçok yönden etkilediği gibi aile yaşamı ve evliliklerde de çeşitli farklılaşmalara sebebiyet vermişlerdir. Bunlardan biri de evlilik akdini sonlandırma adımı olan boşanmanın artan bir çizgide seyretmesidir. Ülke çapındaki bu durum Tekirdağ ilinde de görülmekte hatta oransal olarak bakıldığında ciddi rakamlarla karşılaşılmaktadır. Çalışmanın amacı öncelikle boşanmanın genel sebep ve sonuçlarına odaklanıp ardından da Tekirdağ ili çapında boşanma kararı almış bireylerin bu adımlarının altında yatan sebepleri ve bu kararlarının getirdiği sonuçları mercek altına almaktır. Kaynak taraması ve birebir görüşmelerin harmanlanması sonucunda çıkarılan rapor aracılığıyla il çapında bu konuya ışık tutulması hedeflenmektedir. Konunun önemine dair bir farkındalık oluşturma ve vatandaşların zihninde farklı pencereler açılması gayesiyle hareket edilmiştir. Boşanmayı birebir tecrübe etmiş bireylerin kendi cümleleri aracılığıyla elde edilecek bulgular aracılığıyla Tekirdağ ilinde bu konunun farklı yönlerine dair aydınlatıcı bir çalışma ortaya çıkması hedeflenmiştir. Bununla bağlantılı olarak amaçlanan bir diğer nokta ise evlilikler sonlandırılmadan alınabilecek önlemlerin tespitidir. Önleyici mekanizmalar daha uzun soluklu ve masraflı fakat aynı zamanda uzun dönemde etkisi çok daha gerçekçi ve güçlü olan projelerdir. Bu çalışma, sorun yaşandıktan sonra değil de yaşanacağına dair sinyallerin alındığı, başlangıç aşamalarında bir nevi erken teşhis hükmünde önlemlerin alınması yolunda bir adım olmayı amaçlamaktadır.

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın başlıca sınırlılıklarından biri meseleye dâhil olan tüm taraflarla görüşmenin pratikçe çok mümkün olmamasıdır. Araştırmada boşanma olayının etraflıca ele alınabilmesi hem nesnel olarak boşanma dava dosyalarının incelenmesi hem de tarafların dinlenmesiyle tam anlaşılabilir. Ancak bu çalışma için böyle bir şey, yani bütün taraflara ulaşarak onları dinlemek neredeyse imkânsızdır. Kaldı ki boşanmanın tek bir tarafını dinlemek için konuşmaya ve kayıt yapmaya ikna etmek bile yeterince zahmetli bir süreçtir. Bu yüzden bu çalışmada metod

kısımında da belirtildiği üzere kişilerin kendi pencerelerinden olayı nasıl algıladıkları ve yorumladıkları fenomenolojik yöntemle irdelenmeye çalışılmıştır.

İkincisi evlilik ve boşanma gibi son derece mahrem bir konunun nesnelleştirilmesi gereken sosyal bir olay olarak incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada kişilerin konuşmak konusunda yeterince istekli davranmamaları söz konusudur. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise görüşülen kişilerin aldatma, şiddet ve benzeri gibi alt başlıklarda doğru bilgi vermeleri bir hayli güçtür. Nitekim bulgular kısmında bahsedildiği üzere erkekler de kadınlar da aldatma ve şiddet konusunda ya hiç cevap vermemekte, ya doğruyu söylememekte ya da dolambaçlı ifadelerle konuyu aktarmaktadırlar. Bütün bu zorluklar araştırmanın sınırlılıklarının bir parçasıdır. Son olarak bu araştırma Tekirdağ'da belli bir örneklemle sınırlıdır ve sonuçları her ne kadar Tekirdağ'daki boşanma olgusunun izahını yapma iddiasını taşısa da Tekirdağ'ın tümü için genelleme yapılması imkânsızdır.

4.4. Araştırmanın Metodu

Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma metodu tercih edilmiştir. Bu hedefe yönelik kartopu tipi örneklem yöntemi ile görüşme evrenini temsil edecek nitelikte bir görüşme kümesinin oluşturulması planlanmıştır. Bu görüşme kümesi Tekirdağ ilinde ikamet eden ve boşanma öyküsü olan 25 erkek ve 25 kadın birey olmak üzere toplam 50 kişiden oluşması planlanmıştır. Ancak Araştırmanın Sınırlılıkları bölümünde de belirtildiği üzere hem boşanma gibi mahrem bir konuda görüşülecek ve konuşulacak kişi bulmanın zorlukları sebebiyle, hem de belli bir noktadan sonra cevaplar kendini tekrar ettiği ve uzman görüşleri de bu yönde sonuçlar ortaya koyduğu için araştırmanın daha fazla kişiyle yürütülmesini gerektirecek şartlar oluşmamıştır. Dolayısıyla araştırma örneklemiyle yapılan görüşmelerin doyum noktasına ulaştığına karar verilmiştir. Sonuç olarak örneklem kapsamında 19 kadın 21 erkek olmak üzere toplam 40 kişiyle görüşülmüştür. Görüşülen kişilerin seçiminde sosyal çevrenin yanında, Tekirdağ Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve Tekirdağ Barosu'ndan da destek alınmıştır.

Seçilen bireylere yöneltilmek üzere çalışmanın amacıyla uyumlu açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Bu soruların hazırlanmasında daha önceden yapılmış çalışmalar kapsamında kullanılan soru çeşitleri ve literatürdeki kaynaklar yoluyla elde edilen bilgiler göz önünde bulundurulmuştur. Bireylerin yaşamlarındaki boşanma tecrübelerinin sebep ve sonuçlarının ayrıntılı irdelenmesini yapabilecek nitelikte ve sayıda soru hazırlanmıştır. Görüşme kümesindeki bireyler ile ortak uygun vakitlerde bir araya gelmek üzere randevular alınmış ve ortalama 60 dakika süren derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Bu mülakatlar, görüşmecilerin de izni ve bilgisi dâhilinde, sonradan çözümlenmesinin daha kolay olabilmesi için bir ses kayıt cihazı yardımıyla kaydedilmişlerdir. Yazılı çözümlenmesi yapılmış görüşmeler aracılığıyla elde edilen bulgular fenomenolojik yöntem yardımıyla analiz edilmiş ve

Tekirdağ ili bazında boşanmanın sebep ve sonuçlarına dair anlamlı bir tabloya ulaşılmaya çalışılmıştır. Fenomenolojik çözümlemenin bu çalışmadaki avantajı, boşanma olgusu gibi son derece kendine özgü sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamlarda gerçekleşen bir sosyal olayın farklı boyutlarını, sürecin içinde bulunarak bunu bizzat deneyimleyen erkeklerin ve kadınların kendi gözünden görebilmeyi sağlamasıdır. Fenomenolojik yaklaşımda onların bu olaya yükledikleri anlamları, bu anlamların nasıl bir örüntüye

dönüştüğünü ve bu olayın onların hayatında nasıl tanımlandığını merkeze alarak sosyal olgunun çözümlenmesi sağlanmaktadır (Creswell, 2002:17).

5. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

5.1. Boşanmış Kişilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri ve Temel Boşanma Sebepleri

Kişi	Cinsiyet	Yaş	Ö.Durumu	Medeni Hali	Çocuk	Şiddet	Temel Sebep	Aldatma
K1	Kadın	33	Yüksek Öğr.	Bekâr	Yok	Yok	Aile	Yok
K2	Kadın	31	Lise	Bekâr	Var	Var	Aldatma ve şiddet	Var
K3	Kadın	36	İlkokul	Bekâr	Var	Var	Aldatma ve şiddet,	Var
K4	Kadın	56	İlkokul	Bekâr	Var	Var	Ağır hastalık sonucu terk	Yok
K5	Kadın	33	İlkokul	Bekâr	Var	Var	Aldatma ve şiddet	Var
K6	Kadın	32	Yük. Lisans	Evli	Yok	Yok	Ailenin Müdahil Olması	Yok
K7	Kadın	42	Ortaokul	Bekâr	Var	Yok	Kumar ve Sorumsuzluk	Yok
K8	Kadın	36	İlkokul	Bekâr	Var	Yok	Aldatma	Var
K9	Kadın	56	Lise	Bekâr	Var	Yok	Aldatma ve Aile etkisi	Var
K10	Kadın	48	İlkokul	Bekâr	Var	Var		Var
K11	Kadın	40	İlkokul	Bekâr	Var	Yok	Aile	Yok
K12	Kadın	50	Yüksek Öğr.	Bekâr	Yok	Yok	Anlaşamama	Yok
K13	Kadın	45	Lise	Bekâr	Var	Var	Aldatma	Var
K14	Kadın	45	Yüksek Öğr.	Bekâr	Var	Yok	Aldatma	Var
K15	Kadın	45	Yüksek Öğr.	Bekâr	Var	Yok	Aile	Yok
K16	Kadın	35	İlkokul	Bekâr	Var	Yok	Aldatma	Var
K17	Kadın	41	Yüksek Öğr.	Bekâr	Var	Yok	Geçimsizlik	Yok
K18	Kadın	44	Lise	Bekâr	Var	Yok	Aile	Yok
K19	Kadın	36	İlkokul	Bekar	Var	Var	Şiddet ve Aldatma	Var
E1	Erkek	32	Üniversite	Evli	Yok	Yok	Aile	Yok
E2	Erkek	43	Üniversite	Evli	Yok	Yok	Aile	Yok
E3	Erkek	36	Üniversite	Bekâr	Yok	Yok	Uyumsuzluk, Kadının ailesinin	Yok
E4	Erkek	47	İlkokul	Bekâr	Var	Yok	Ekonomik sebepler	Yok
E5	Erkek	41	Lise	Evli	Yok	Yok	İlgisizlik, sevginin bitmesi	Yok
E6	Erkek	49	Üniversite	Bekâr	Var	Yok	Karakter Uyumsuzluğu, kültürel	Yok
E7	Erkek	55	Üniversite	Evli	Var	Yok	Sevginin Tükenmesi	Yok
E8	Erkek	47	Ortaokul	Bekâr	Var	Var	Psikolojik sorunlar, ilgisizlik,	Yok
E9	Erkek	42	Lise	Evli	Yok	Var	Sosyo-ekonomik uyumsuzluk,	Yok
E10	Erkek	36	Üniversite	Bekâr	Var	Yok	Geçimsizlik, Kültürel Uyumsuzluk	Yok
E11	Erkek	59	Lise	Bekâr	Var	Yok	Geçimsizlik Ekonomik Sebepler	Yok
E12	Erkek	32	Lise	Bekâr	Yok	Yok	Psikolojik Rahatsızlık	Yok
E13	Erkek	50	Lise	Evli	Var	Var	Aldatma ve Sorumsuzluk	Var
E14	Erkek	41	İlkokul	Bekâr	Var	Yok	Aldatma	Var
E15	Erkek	34	Lise	Evli	Var	Yok	Geçimsizlik	Yok
E16	Erkek	58	Lise	Bekâr	Var	Yok	Ekonomik Sıkıntılar, Geçimsizlik	
E17	Erkek	34	Yüksek Öğr.	Bekâr	Var	Yok	Geçimsizlik	
E18	Erkek	40		Bekâr	Var	Yok	Geçimsizlik	
E19	Erkek	39	Lise	Bekâr	Var	Yok		
E20	Erkek	39	Yüksek Öğr.	Bekâr	Var	Yok		
E21	Erkek	36	Yüksek Öğr.	Bekâr	Var	Yok		

Kaynak: Saha Çalışması

5.2. Kök Ailelerin Etkisi

Aile kurumu zaman ve mekândan bağımsız büyük öneme sahip bir kurumdur. Bireylerin içine doğduğu ve ilk sosyalleşme, ilk öğrenme ortamı olarak da kabul edilen aile,

çocukluk çağına olduğu kadar yetişkinlik dönemi ve sonrasında da son derece hayati etkilere sahiptir. Bireylerin hayata dair bakış açılarının şekillendiği ve toplumsal rollerden, zevk ve beğenilere kadar çok farklı kazanımları edindikleri yegâne ortam ailedir.

Bu bağlamda bireylerin ileriki yaşamlardaki tercihlerinde de ailelerin rolünün yadsınamayacak kadar büyük olduğu bilinmektedir. Bu yüzden evlilik, aile ve boşanma olgusunu analiz ederken kök aile kavramının dikkate alınması gerekir. Kök aile literatürdeki yaygın tanımıyla, yeni aile kuran eşlerin içerisinde doğup büyüdükleri ailelerdir. Yapılan evlilikler ve yeni kurulan ailelerde kök ailelerin etkisinin son derece belirgin olduğu bilinmektedir. Kök aile ilişkilerinin sağlıklı olması, bireyin sağlıklı bir aile kurabilmesi ve işlevlerini yerine getirebilen, kendi kök ailesinden farklılaşmış bir ebeveyn olabilmesinin en temel koşullarındandır (Nazlı, 2001:22). Bu sebeple, gerek çalışmamızın görüşme sorularına karar verme aşamasında gerekse bulguların analiz planında ailelerin rolüne vurgu yapılmaya gereği duyulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda ailenin insan yaşamındaki büyük yerine dair çok fazla veri elde edilmiş olması da bu genel kanaati destekleyen bir bulgu olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmanın örneklemini oluşturan 41 kişinin aileye dair sorulara verdikleri cevaplara ve satır aralarında ailelerinden bahsederken kullandıkları söylemlere dayanarak ifade edilebilir ki bireylerin evlilik ve boşanma kararlarında aileler büyük bir etkiye sahiptir. Burada etkiden kasıt, birebir yönlendirme ile sınırlandırılmamalıdır. Çocuklarının evlenme ya da ayrılma kararlarında herhangi bir yönlendirmesi olmayan aileler de verdikleri ya da vermedikleri sosyal, ekonomik ya da psikolojik desteği boyutu ve türü aracılığı ile bu kararlarda etkili olmaktadır.

Araştırma bulgularının ailelerin rolü bağlamında analizine görüşülen bireylerin yetiştikleri aile tarzları ve çocukluk ve ergenlik döneminde karşılaştıkları ebeveyn tutumları açısından alınan cevaplarla başlanacaktır. Bu bölümde elde edilen bulgular görüşülen 41 kişiden 39'unun keskin sınırları olmayan, çocuklarının kararlarına saygılı ebeveynlerde yetiştiklerini göstermektedir. Örneğin, eski eşiyile uzun süren bir flört dönemi geçirdikten sonra aldatma ve şiddet sebebi ile boşanan ve ailesinin yanında yaşamaya devam eden K2 yetiştiği aile tarzını tanımlarken şu ifadeleri kullanmaktadır:

Baskı yoktu benim ailemde. Kendi istediğim gibi kararlarımı verdim. Ailemin herhangi bir baskısı olmadı. Benim ailem tutucu, sıkıcı bir aile değildir yani.

Eşi de kendisi gibi yüksek öğrenim görmüş K14 da ailesiyle ilgili benzer ifadeler kullanmıştır.

Son derece demokratik, özgürlükçü bir ailede büyüdüm. Ailem benim ve kardeşlerimin kararlarına saygı duyarlardı. Eğitim kararım da evlilik kararım da kendi isteğimdi.

E 14 ise ailesinin baskıcı olmayan tutumunun kendisinin evlilik hayatına adapte olmasında çeşitli zorluklara sebep olduğunu ifade ederek kök aile yapısının sonradan kurduğu aile üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Çok serbest büyüdüm. Ailemin durumu iyi olduğu için çok rahat yaşadım..... Biz sevgiliyken de tatile gidiyoduk O'nunla; rahat yaşıyoduk yani. Neden ayrıldık dersenez, beni çok sıktı ve güvensizlik. Evliliğe alışamadık zaten.

Demiştik ya baştan özgür yaşadığımız için evlilik bize zor geldi.

Boşanma sebebini cimrilik ve geçimsizlik olarak tanımlayan K17 de yetiştirilme tarzını şu şekilde tanımlamıştır:

Tipik bir Trakya ailesiyiz diyebilirim ama inançlarını yaşayan bir aileyiz yani aile baba çocuklar namaz kılar öyle bir aileyiz, sadece dini konularla ilgili üzerimizde etkisi olmuştur, namaz kılmamızı istemişlerdir, mini etek giymememizi istemişlerdir. Onun dışında hayatımıza bir baskıları olmamıştır. Her zaman kararlarımızı kendimiz alıp kendimiz uyguladık.

Boşanma sürecinde kadının ya da erkeğin ailesinin belirleyici rolüne dair önemli bulgular vardır. Boşanan bir erkek şöyle demektedir: "Ailem istemedi boşanmamı. Onların taraf ise gazladılar. Aileme çok geldi ailesi. Nefret etmeye başladım onlardan. Eşim zarar gördü en çok bundan." (E1).

Daha önce de belirtildiği üzere ebeveyn tutumu ve kök ailede yaşanan tecrübeler bireylerin evlilik kararlarında ve evlilik süresindeki rollerine ve boşanma adımına farklı boyutlarda etki etmektedir. Ailenin kendiz özel yapı ve tecrübelerine göre çocukların evliliğe karar verme sebebi "anne babalarının gibi mutlu bir yuva kurmak" şeklinde olduğu gibi "ailedeki huzursuzluktan kaçıp mutlu bir yuva kurmak" şeklinde de olabilmektedir. Şiddet sebebiyle boşanma kararı alan K11'in tecrübesi ikinci gruptaki sebepler altında incelenebilir.

Ailenin getirisi belki şu an benim yaşadığım. Sonrasında babam evlendi, annem evlendi. Onlarla çok kötü bir süreç oldu ve ben üvey annemden dolayı evden kaçtım evlendim. O an evden gitmem gerekiyordu. Annemi aradım kabul etmedi. Gidecek yer aradım bulamadım. Tabi kaçsam daha kötü şeyler başıma gelebilir. En azından işte bu insan benimle evlenmek istiyio, benim peşimde geziyo, beni seviyo.. Ne bileyim o an şey değildi yani çok mantık yoktu.

Parçalanmış aile çocuklarının kendi kurdukları ailelerde de birtakım sorunlar yaşadıklarına dair bir diğer örneğe de eşinden şiddet ve aldatma sebebiyle ayrılan K8 Hanım'la yapılan görüşme sonucunda ulaşılmıştır.

Sorunlu bir ailede yetiştim. Babam müteahhitti, müteahhit olduğu için dışarılardaydı. Tabi biz aldatma şeylerini ilk babamda yaşadık yani. Bu bu şekilde gitti. Üvey annemiz geldi işte, ben 1,5 yaşındayken. Üvey annemle abimin arasında beş yaş mı ne varmış. Babamın sekreteri oluyomuş kendisi zaten, 16 yaşındaydı; babamla 30-35 yaş var aralarında. Annem ayrılmak istiyio ve terk ediyio. Babam bizi bırakmıyo ve üvey anneyle beraber kalıyoruz biz. Üvey annem istememiş bizi yani kendi de anlatıyo zaten çok zor kabul etmiş. Annem de artık intikam için mi bilmiyorum görüncesinin oğluyula birlikte oluyo ve O'ndan bi çocuğu oluyo. Sonra annem de tekrardan evleniyio zaten O'ndan da çocukları olmuş..... Annemi sayılı görmüşümdür. Beş kere olmuş mudur bilmiyorum. Babam tepkisini koyuyodu çünkü. Asla gidemezsiniz, göremezsiniz diyodu. Diğer

kardeşlerimizle de görüşmüyoruz ama onlar daha cana yakın. Bizim suçumuz yok ki.

Ailenin rolü boşanmaya karar verme sürecinde ve boşanma sonrasında da ön plana çıkmaktadır. Örneklerimizdeki bireylerin büyük çoğunluğu bu aşamalarda ailelerinin kendi yanlarında olduğunu hissetmenin kendilerine büyük bir destek olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum yetişme dönemlerinde kendileriyle yakından ilgilenen ailelere mensup olduklarını ifade eden kişilerde görüldüğü gibi çocukluk döneminde ilgi eksikliği çektiklerini söyleyen bireylerde de gözlemlenmiştir. Örneğin ailesini;

‘‘Ailem hem baskıcı hem umursamazdı. Sorunlar çok yakından ilgilenen bir aile değildi. Çok iyi insanlardı ama çok cahillerdi; bilmediklerinden dolayı çocukların yapamadıkları çok fazla şey vardı’’ cümleleriyle betimleyen K7 Hanım eşinin kumar alışkanlığı ve sorumsuzluğu sebebiyle özellikle maddi açıdan çok zor günler geçirdiklerini ve sonunda ailesinin sahip olduğu bir eve taşınıp eşine boşanma davası açtığı süreci şu şekilde anlatmıştır:

5 yıl sırf ailemi üzmemek için söylemedim bazı şeyleri. Anaçlar, sahipleniciler, asla bırakmazlardı. Hani ben orda sıkıntı, eziyet çekiyosam asla bırakmazlar. Mesela ben onların evine onlar yokken geldim oturdum bana niye geldin bile demediler. Hayırlısı olsun, iyi yapmışsın dediler. Hani öyledirler. Arkamda desteklerini hep hissettim.

Boşanma sürecinde ve sonrasında kadının ailesinin rolü ve kadına desteğinin belirleyiciliği hakkında bir erkek şöyle demektedir: ‘‘Babası ona destek oldu. Sen gel kızım ben sana bakarım dedi. Ben de evden ayrıldım o arada.’’(E4).

Boşanma aşamasında ekonomik özgürlüğü olmayan ve eşi tarafından aldatılıp yine eşi tarafından boşanmaya zorlandığını ifade eden K13 da boşanma sürecinde ve sonrasında ailesinin maddi manevi destek olmasının kendisinin ve oğlunun yaşamındaki olumlu etkilerini vurgulamıştır.

Ailem maddi manevi destek oldular. Hala da oluyolar. Ailem destek olmasaydı kötü olurdu ya perişan olur insan. Tek aylıkla düşünsenize asgari ücretle geçinmek düşünsenize burada kira veriyosunuz. Çocuğunuz var, nafaka vermiyo yani 200le 300le çocuğın hiçbi ihtiyacı gitmiyo ki. Yani çok zor. Destek almayan bayanlar için Allah yardımcıları olsun yani.

Eşyle flört aşaması sonrasında evlenen ve o süreçte fark etmediği fakat evlendiğinde ortaya çıkan, eşinin psikolojik rahatsızlıkları sebebiyle boşanma kararı alan 33 yaşındaki E12 Bey de boşanma sürecinde ve sonrasında ailesinin desteğini gördüğünü ifade etmiştir.

Benim ailem sen bilirsin dediler. Açıkçası pek istemediler böyle bişey ama ailemle de konuştuk biz ve bu işin olmayacağına karar verdik. Biz ailecek gittik onların evine dedik böyle yani bu iş olmayacak. Yani olmyacağına söyledik. Tabi onlar karşı çıktı; bizim o taraflarda boşanma olmaz; işte boşanma olursa bilmem şöyle olur böyle olur.

Bizi tehdit falan ettiler ama biz tabi şey yapmadık. Sonrasında da ailem hep yanımda oldu yani.

Aile geçmişinden bahsederken ‘‘Çok demokratik; çocuklarına güvenen, iyi bir eğitim vermeye çalışan bir ailede büyüdüm.’’ şeklinde bir cümle sarf eden K14 de yüksek öğrenim görmüş ve ekonomik özgürlüğü olan bir kadın olarak boşanma sürecindeki aile desteğini şu ifadeleriyle anlatmıştır:

Aile hayırlısı olsun dedi. Zaten çocuklarının mutsuz olduğunu gören aileler bir şeyi ısrarla yapmıyolar ve ben zaten ayakları üzerinde duran bi kadındım. Ailem de her zaman bana destek oldu.

Evlilik öncesinde eşlerin eğitim durumunun, ya da başka açılardan uyumlarının düşük olmasının ailelerin daha en başından o evliliğe karşı çıkmasına ve evliliğin ailelerden gelen bu olumsuz tepkiler yüzünden daha en başında adeta dışlanmasına yol açtığı görülmektedir. Bu konuda görüşülenlerden biri şöyle diyordu: ‘‘Ailesinin eğitim durumu iyi değil, cahil insanlar, cahil insanlar, maddi imkânları hayat görüşleri zayıf. Onlarda hiç bir konuşmaları normal değil. Ses yükselterek ya da birbirlerini bastırarak. Ya da hakaret ederek. Ama olur dedik, biz onları düzeltiriz diye düşündük herhalde en başında daha gerçekleri görmeden önce.’’ (E6).

Benzer durumda olan bir erkek de yine durumu şöyle dile getiriyor: ‘‘Ailem istemedi. Bizim evlenmemizi. Ama çok istiyorsan yap dediler. Onun ailesi de öyle bir garipti. Durumları iyi olsa bile muhtarlktan kömür alan... Annesi ne derse onu yapardı. Ailesi müdahildi çok fazla. Onun ailesi bize çok uyumsuzdu. Aileme karşı çok kötüydü tavırları (E3).

Ailelerin evlilik öncesindeki müdahalesine ya da etkisine bir başka örnek verecek olursak, sadece anne-babaların değil kardeşlerin de bu konuda çok etkili bir faktör oldukları görülebilir. Mesele görüşülen bir kişi eski eşinin ailesi hakkında şunları söylüyor: ‘‘Sürekli ayrılıp birleşen ablası yüzünden etkilendik biz. Ne zaman o kocaya gitti. Biz o zaman huzurlu olduk. Ne zaman o ayrıldı geldi babasının evine bunu da kıskırttı. Ablasından beni de kıskanıyordu, öyle huyları da vardı yani. O gidince kafamız rahatlıyordu. Annesi iyiydi amma kardeşleri şeytan, babası şeytandı.’’ (E9).

Birebir görüşmeler sonucu elde edilen bu verilen de ortaya koyduğu üzere aile yapısı ve aile tutumları birey yaşamının en temel aşamalarından biri olan evlilik kararı ve bu birlikteliği sonlandıran adım olan boşanma süreci ve sonrasında da son derece etkin olmaktadır.

5.3. Çocukların Durumu

Evlilik kararının altında yatan temel sebeplerden biri de kurulacak yeni yuvada çocuk sahibi olmak ve onların yaşama katılım süreçlerini desteklemektir. Bireylerin anne-baba olduktan sonraki ve olmadan önceki tutum ve hayata bakışları arasında büyük farklar olmaktadır. Çocuk sahibi

olmak neredeyse tüm toplumlarda evliliğin bir gereği olarak görülmekte ve evlilik yoluyla kurulan ailenin temel görevlerinden birinin de çocukların maddi-manevi gereksinimlerini karşılayıp topluma faydalı bireyler olarak katılmalarını desteklemek olduğu bilinmektedir. Evliliğe adım atarken yapılan planlar arasında ilk sıralarda olan çocuk sahibi olmaya ilişkin noktalar evliliği bitirme kararı alınırken ve boşanma adımının ardından yaşanan süreçte de ön plana çıkmaktadır. Boşanma kararını aldıkları aşamaları anlatırken “sonuçta çocuğumuz vardı” benzeri ifadeleri sıklıkla kullanan bireyler bu süreçte çocuklarının zarar görmemesi için çaba sarf ettiklerini vurgulamışlardır. İki çocuk sahibi E 17 bu konuda “Ben boşanmak istemiyordum aslında ama bi yandan da tabi ister istemez artık böyle de hayatın devam etmeyeceğini düşünüyosun yani çocuklar çok büyük etken tabi boşanmamak için, çok büyük bi etken ama ondan sonra her şeyi teraziye koyduğun zaman boşanmanın daha mantıklı olduğuna karar veriyosun.” cümlelerini sarf etmiştir. Yine benzer şekilde çocuğunun parçalanmış bir ailede büyümesini istemediği için ayrılma kararından uzak duran ve kendisi de boşanmış bir anne-baba çocuğu olan K 8, bu süreci ve sonrasında yaşadığı pişmanlığı şöyle anlatmıştır:

Ben kendisine de söylüyodum, ben burada duruyosam tek sebebi var o da çocuğum. Ben çocuğum için seninle duruyorum diyodum çünkü ben aynı şeyleri yaşadığım için çocuğuma da aynı şeyleri yaşatmıycam hep bu şekilde söyledim ama keşke küçükken ayrılıysaydım en azından daha güzel olurmuş. Çocuğumu da en azından hani sorunsuz kendi başıma büyütebilirdim.

Çocukların olumsuz etkilenme ihtimalinin yanında, boşandığında çocuğunu kaybetme korkusu ve velayetinin karşı tarafa verilmesi kaygısı taşıyan anne babaların düşünceleri evliliğin uzamasına yol açmaktadır: “Eğer boşansam küçük oğlan ona gidecekti o yüzden boşanmadım. Aslında çok daha önce boşanırdım belki de. Küçük oğlum o aileye kalmayın diye dayandım, boşanmadım.” (E6).

Eşinin kumar oynaması ve sorumsuzluğunun getirdiği olumsuz durumlar sebebiyle ayrılık kararı alan K7 “Ben eşimi anladığımda 7 aylık hamileydim. Ben o süreç içinde O'nun her şeyini anladım ama hamileydim. Eğer hamile olmasaydım kesinlikle bitirirdim” ifadelerini kullanmıştır. O dönemde ayrılık kararını çocuğunun geleceği ile kaygıları sebebiyle almayan K7 sonraki süreci ise şu şekilde anlatmıştır:

Çocuğum karşı çıktı çünkü 6. Sınıfı gidiyordu ve boşanmak O'nun için kâbus gibi bir şeydi. Boşanmayı erteledik bir süre ama boşandık sonra. Şu anda oğlula da pek görüşmüyor... Ben hiç istemedim devam etmeyi ama oğlum için devam ettim. Oğlum diyodu ki soyadımız ayrı olmasın anne diyodu. Çok duygusal bir oğlum var; ben de hem anne hem baba oldum oğluma. O'nun her yükünü ben taşıdığım için, oğlumun gözündeki o mutluluğu görebilmek için ona katlandım mesela o kadar sorumsuzluklarına katlandım mesela ama O bunu anlayamadı ve oğlum sonunda daha da mutsuz oldu. Şu anda bana çok kızıyor oğlum ve oğlum da

beni suçluyor. Keşke diyo daha önce ayrılmış olsaydın o zaman ben şu anda bunları yaşamıyor olacaktım. Keşke diyo ben 3 yaşlarında falanken ayrılıysaydın ben bunları görmemiş olacaktım çünkü bitirecektim diyo şimdi bitiremiyorum diyo. Şimdi babası face'te fotoğraf paylaşığı lüks otellerde, bilmem nerde diye fotoğraf paylaşığı benim oğlum sinir krizleri geçiriyo çünkü 18 yaşında delikanlı. Hafta sonu gezmeye giderken harçlık istediğinde ben O'na 20 lira verebiliyorum, babası otelde fotoğraf paylaşığı. Öyle bi çelişki.

Görüşülen bireylerin çocukla ilgili sorulara verdikleri cevaplarda çocukların ailede yaşanan olayların farkında olması ve küçük yaşlarına rağmen ailedeki huzursuzluğun son bulması için evliliğin bitirme kararına karşı çıkmadıkları örneklerle de karşılaşılmıştır. Şiddet sebebiyle boşanan ve şiddet gördüğü anlara 7 yaşındaki oğlunun da şahit olduğunu belirten K2 boşanma sürecinde oğlula yaşadığı tecrübeyi aşağıdaki cümleleriyle anlatmıştır:

Benim oğlum zaten hiç tepki vermedi açıkçası. Hani neden böyle oldu demedi; bişey demedi çünkü daha sonra oğlumu ben psikiyatriste de getirdiğimde doktor şey dedi zaten O her şeyin farkındaymış dedi. Evlilik sürecinde de mesela şey diyodu mesela bizim kavgalarımızda falan yanımda oluyodu, anne ananeme gidelim diyodu. Hadi bu evden gidelim tarzında söylüyodu ama dediğim gibi doktor hanım da şey dedi O her şeyi gördüğü için dedi neler yaşadığınızı dedi, şu anda bir tepki vermiyo dedi. Hani keşkeleri var tabi dedi; keşke annem babam yanımda olsa aynı evde olsa diyo ama dedi bu şekilde daha mutlu dedi. Yani her şey O'nun gözünün önünde olduğu için çok aşırı tepki vermedi.

Eşinden şiddet ve alkol sebebiyle ayrıldığını belirten bir erkek çocuğu sahibi K11 de oğlunun evdeki huzursuzluktan dolayı olumsuz etkilendiğini ve babası ile aynı evde yaşamaktan dolayı da psikolojik olarak zor zamanlar geçirdiğini belirtmiş ve o dönemki durumunu şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Benim oğlum koltuktan hiç inmiyodu O evdeyken. Korkudan su bile isteyemiyodu. İşaretle istiyodu. Beni dövüp kapının önüne atıyodu. Sızınca içeri geliyodum ben.” Oğlum, gitsin babam evden diye ağlıyodu. İstemiyodu birlikte olmamız.”

Bireyci bakış açısına bir kişinin evlilikte çocuğun rolüne dair bakış açısı da genelde görülen bakış açısının tam tersidir: “Evliliği ana bitiren kriter çocuk. Bizde uzun dönem çocuk olmadı çocuk olsun diye uğraşırken evlilik bitti. Ölü doğdu kalp atışı yoktu. İmkânsız dediler. Kadın donör bulduk vesaire derken. Evliliği bitiren şey oldu bizim için çocuk”(E10)

Boşanma sonrasında profesyonel yardıma başvurma konusunda da çocuğa yönelik kaygıların daha belirleyici olduğu görülmektedir. “Oğlum bi dönem sustu; 2 yıl kadar; konuşurken sustu. O tarz sorunlar yaşadık. Profesyonel yardım aldım; pedagoga götürdüm.” (K15) “Çocuğum yardım aldı. Büyük çocuk altına büyük tuvaletini yapmaya başladı. O zaman Çapa'ya kadar götürdüm.” (K11) Bu

anlamda daha bireyci ve daha eğitim düzeyi yüksek bir erkeğin ifadeleri şu şekildedir: “Mesela şu anki sevgilimi mesela eski eşim sordu ‘ciddiysen uzun vadeliyse o zaman tanıştır çocukla. Hemen tanıştırma. Bi devam et, halen devam ediyorsa tanıştır. Alışır kız arkadaşına sonra ayrılırsın olmaz, çocuğa zarar vermiş olursun’ dedi.” (E10)

Çocuklar eğer küçük yaşlardalarsa ebeveynlerinin bir arada bulunmasını, anne baba olarak ikisinin de yanında olmasını istemektedirler. Genelde evlilik sonrası az sayıda da olsa bazı eşlerin bunu başarabildiği görülmektedir. “Çocukta anneyi babayı birleştirme eğilimi var tabii, oluyor ister istemez. 2 ailen var diyorum. Bunu kabul etmen lazım diyorum. Annesi de öyle telkinde bulunuyor. Onun için akşamları bazen yemekte buluşuyoruz. Çocuğumuz için.” (E10). “Biz çocukların hiç böyle duygusal travmaya girdiğini görmedik... Çocuklar yani aslında etkilenmediler bu durumdan. Şeye çok dikkat ediyoruz, anneyi kullanma babayı kullanma durumlarına... Ödül ceza sisteminde annesinin söylediği şekilde devam ediyoruz. Bu durumu kullanmalarına müsaade etmiyoruz.” (E17)

Öte yandan çocukların her ne kadar evlilikten sonra bazen duygularını belli etmeseler de yıllar içinde boşanmış ebeveynlerin çocuğu olmanın sonuçlarını yetişkin olduklarında dışarıya yansıttıkları görülmektedir. Mesele üniversite mezunu bir anne babanın yine çok başarılı üniversitede okuyan kızlarının tepkilerini yıllar sonra şöyle ifade etmektedir:

Babamın annem öldükten sonra başkasıyla evlenmesinden sonra kızım dedesiyle konuşmamaya başladı Bu da çok enteresan, bize gösteremediği tepkiyi dedesine mi gösterdi bilemiyorum. Şimdi bize böyle bir tepki gösterdi. Mesela face’den silmiş yeni eşimden olan oğlumu. Oysaki çok iyi anlaşıyorlardı normalde. Kızımdan bilgi alıyoruz. Annesine söyledim o da biraz hâlâ demek ki eskilerin etkisi geçmedi ki ‘ben karışmak istemiyorum’ dedi. Biz de düzelmesini bekliyoruz. Bizim için kanayan yara şimdi bu. Aslında çocuklukta kızımın yaşadıklarına tepkisi sanki bu. Oraya anne tarafına gittiğinde bu tarafı, bu tarafa geldiğinde de sanki o tarafı silme, aramama psikolojisi var (E7).

Boşanmış ebeveynlerin çocuğu olmanın etkilerinin anne ya da babanın tutumuna ya da görüşme sıklığına göre değiştiği örneklerle de rastlanmaktadır. Eşinin sorumsuzluğu ve kayınvalidesinin olumsuz etkisi sebebiyle ayrılma kararı alan K15 eski eşinin çocuğuyla görüşmeye başladığı noktadan sonraki süreçte oğlunun davranışlarında olumluya doğru giden bir seyir olduğunu aşağıdaki cümleleriyle ifade etmiştir:

Ben hamileyken ayrıldım. Doğumdan 10 gün sonra geldi çocuğumu bir kez gördü. Daha sonra 6 ay sonra boşandık. Çocuk altı aylıkken bi kere geldi gördü onun üzerine geçen sene Ekim’e kadar hiç görüşmediler...Çocuğum görmediği dönem daha olumsuz etkileniyodu; gördükten sonra daha olumlu etkisi oldu. Bi de şey, tanıdı O’nu o şekilde kabullendi. Bi şey de beklemiyö yani zaten O’nunla yaşamaya alışkın olmadığı için biz olumlu etkilendik. En

azından babam yok duygusundan kurtuldu. Babasıyla ilgili yaşadığı stresten sıkıntudan kurtuldu. Mesela babadan önce daha agresifti tavırları; babadan sonra daha az agresif olmaya başladı..... Sanki babayla görüştükten sonra sanki daha önceki hareketlerinde beni suçluyomuş, bişeyden dolayı hani niye ayrıldınız diye..Bunu dile getirmiyodu ama farklı hareketlerle davranışlarla gösteriyodu. Babayla görüştükten sonra nedenini algıladı ve bizim ilişkimiz daha iyi oldu.

Aldatma sebebi ile eşinden ayrılan ve iki çocuğunun vekâleti kendisinde olan K 8 de çocuklarının babalarıyla irtibatlı olmak istediklerini ama tek ebeveynle kurdukları düzene alışmış olduklarından dolayı babalarıyla birlikte yaşamak gibi bir istekte bulunmadıklarını belirtmiştir.

Bu ara baba hiç arayıp sormadığı için ilgilenmediği için mesela oğlum zaten babayla hiç yaşamadığı için hani oğlum bu tarafa çok yönelik. Oğlumun babayla pek bi alakası yok gibi tabi özlem duyuyo mutlaka, ara ara belirtiyö da ama kızım da burada alıştığı için yani 7-8 senedir, babaya düşkün sadece bi görev gibi hani 15-20 gün anne ben giderim onun dışında ben babamla kalmam hani ikisi de.. barışmak olduğunda tabi ki isterler ama hani öyle de çok belirtmiyolar. Mesela bu barışmaya kalktığımızda geçen sene istedi barışmak mesela ikisi de biz buradan gidicez diye çok ağladılar; babam bizi götürücek diye, istemediler yani. Olmadı da zaten barışmadık. Ama hani çocuklar babam babam diye tutturuyorlar. Burda ananeyle mutlular. Hiçbi şekilde burada problemleri olmuyo çocukların.

Görüşülen bireylerden kendileri de boşanmış aile çocuğu olanların da bu konu da dikkat çekici ifadelerine rastlanılmıştır:

Babamla da görüşüyorum; annemle de görüşüyorum ve hep şey diyorum görünüşte babada hata ama hep sizi bırakmayan daha cazip geliyo ya mesela ben annemden tabi ayrı yaşadım onun sonrasında, tek şu an affedemediğim o. Babayı daha kolay affediyoruz galiba ama anneler affedilmiyo. Ayrılıklar çok normal düşününce ama çocuklardan vazgeçip vazgeçmediğin önemli yani kendi hayatım diye bişeyi ben çok doğru bulmuyorum. Yani şu an ben kendim için de bulmuyorum çünkü çocuk, nasıl diyim, çocuğun tercihi değil dünyaya gelmek, benim tercihim, bizim tercihimiz yani bilerek bilmeyerek ya da. Sonrasında benim hayatım, önce ben sonra çocuğum diye bişey yok. Bunu düşünen anne baba kim olursa olsun bunun çok şeyi yok. Annemi de babamı da çok seviyorum ama heralde içimden annemi çok affedemiyorum. Bu yaşta bile olsa ki ben de yaşamama rağmen öyle.(K 11)

Örnekte de görüldüğü üzere çocukların boşanma sürecini anlamlandırma esnasında ebeveynlerden biri tarafından bırakılmış olma hissine kapılıp kapılmadıkları faktörü öne çıkmaktadır. Kendileri de boşanmış aile çocuğu olan yetişkinler kendi kurdukları ailelerde “çocuğum annesiz/babasız yaşamasın” düşüncesiyle verecekleri kararlarda daha fazla çocuk odaklı olabilmektedirler. Bununla birlikte örnekteki boşanmış bireylerden çocuk

sahibi olanların ifadeleri analiz edildiğinde boşanma tecrübesinin bazen yalnızca bir ebeveynin bazen de her ikisinin de çocuk temelli hareket ettiği bir süreç olduğu çıkarımı yapılmıştır.

5.4. Eşler arası İlişkiler ve Toplumsal Cinsiyet Roller

Evlilik kararına giden yolda, evlilik sürecinde ve boşanma sürecinde son derece önemli olan bir diğer husus da eşlerin bu süreçlerde birbirleri ile olan ilişkileri ve toplumsal cinsiyete dair görüş ve tutumlarıdır. Geleneksel ataerkil yapının hâkim olduğu Türk toplumunda eşler arası ilişkilerde toplumsal cinsiyet rollerinin ön planda olduğu gözlemlenmektedir. Kişilere kadın ve erkek olmalarından ötürü toplum tarafından yüklenen görev ve sorumluluklar çiftlerin evlilik sürecinde birbirlerinden beklentilerini doğrudan etkilemektedir. Bu beklentilerin karşılanmadığı durumlarda da anlaşmazlıklar çıkmakta ve zaman zaman boşanmaya kadar giden sonuçlar doğurmaktadır. Bu konuda sorular yönelttiğimiz boşanmış bireylerden K2 eşinin kadının yapması ve yapmaması gereken eylemlerle ilgili keskin sınırlarının olduğunu ve bunların tartışma sebebine dönüştüğünü belirtmiştir.

Eşime göre kadın dediğin sürekli dinleyecek. İlk evlendiğimizde mesela şey diyodu eşim, benim karım asla çalışamaz diyodu. Ben de şey dedim ben okulu bitirdiğimden beri hep çalışan bi insanım dedim mesela ki şöyle bişiy ben oğlum doğduktan sonra çalışmadım ve 2,5 sene sonra benim artık psiokolojim bozulmaya başladı çünkü ben hep çalışan bir insandım hiçbir zaman evde oturmazdım. Ondan sonra annem dedi ki hani babamlar falan bu kızın durumu iyi değil, çalışmaya alışkın; buna en azından bir iş bulalım hani şey yapalı. Zaten buraya da beni kendi yardımıyla soktu. Kendi istediği işe girdim mesela. Bana sormadı mesela burada çalışmak ister misin diye. Hangi mesleği yapacağıma ben karar vermedim mesela.

Ancak daha “modern” ve bireyci bakış açısında sahip olduğunu ifade eden erkekler de yine sık sık geleneksel cinsiyet rollerine atıf yapmaktadırlar: “Beklentim evlilikten aslında ataerkil bir adamım. Bi gülyüz eve geldiğimde. Dalgıç yemekle çalışan organizma demektir. Eve geldiğimde yemek ve gülyüz. Eşim iyi yemek yapamıyordu ama öğrenme eğilimi de yoktu.” (E10). Yine üniversite mezunu bir başka erkek de durumu şöyle ifade etmektedir: “Ben otoriter ve dediğim dedik bir tiptim. Belki de bu yüzden biraz da bitti.” (E7).

Yine ev işlerinin nasıl yapıldığına dair şu kısa ifade ‘zaten öyle olması gerektiği’ düşünülen cinsiyetler arası rol dağılımını bariz bir şekilde yansıtmaktadır: “Ben ona vermiştim ev işlerini. O da direkt kabul etmişti.” (E2). Benzer şekilde toplumsal cinsiyet rollerinin anne-baba olmaya dair beklentileri de şekillendirdiğine bir diğer örnek de eşini sorumsuz bir baba olarak tanımlayan K7’den gelmiştir: “Erkekler anaç olamaz hadi yükün %60’ını ben alayım ama gerisini sen al şeklinde düşünüyordum.”

Benzer şekilde kadınların ev içindeki rolünün nasıl

algılandığını bir kadın da böyle açıklamaktadır: “Meğerse adam kendine hizmetkâr almış yavrum. ‘Benim çok işim var senle uğraşamam’ dedi. Attı beni damat kapısına... Hamarat olup şu haneyi çekip çevirirsen senden iyisi yok kızım. Ama hasta olursan bir köşeye atar.” (K4).

Evlilik öncesinde ve ilk yıllardan sonra genelde yaygın olarak görülen sorunlardan biri insanların asıl karakterlerini gizleyerek, daha sonrasında yeniden kendi karakterlerine bürünmeleridir. : “Evlendikten sonra buzdağının görünmeyen yüzü görünür. Kendini gizliyor herkes evlenmeden önce.” (E3). Eşiyle arkadaş ortamında tanışıp flört dönemi sonrasında evlenmesine rağmen evlendikten sonraki ikili ilişkilerinde kendisini şaşırtan durumlarla karşı karşıya kalan K 15 bu anlamda sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Evliliğe bakış açılarımızda sıkıntı vardı. Nişanlılık ve arkadaşlık dönemimizde kafamızda olanları birbirimize aktarmayla aynı eve girdiğimizde uyguladığımız farklı oldu. Ben sanki şey gibi hissettim benim evlendiğim adam bu değil. Tamamıyla yabancı bi adam. Dışarda daha kısıtlı vakitlerde insanlar sinirleneceği tepki vereceği şeylere tepki vermeyebiliyo; kendini daha kolay saklayabiliyomuş mesela ben onu yaşadım gördüm.... Şey gibi hissettim ben mesela bi yalanın içinde yaşamışım ve bi yalanın içine düşmüşüm.

Eşlerin ilişkilerinde yaş farkı ve dolayısıyla kuşak farkının etkileri ve bunun da toplumsal cinsiyet rollerine bakışı nasıl etkilediği de ayrı bir alt başlık olarak irdelenebilir. Bu konuda çarpıcı bir örnek aralarında on yaş olan bir çiftin erkeğinin söyledikleridir:

Karım ‘hür kadın olacağım ben’ dedi. Baktım ki kafa kaldırmağa başladı. Hal ve hareketleri hep sapıtma yönünde gidiyor. Bu sefer ben izlemeye aldım. Sen bana karışamazsın şunu yapamazsın bunu yapamazsın dedi... Şimdi her şeyi görüyorlar senden benden evvel görüyorlar. Yani hür kadın kapıdan çıktıktan sonra artık. Benim bilmediğim şeyleri biliyordu. Yeni şeyler istiyordu biraz... Yani dışarda beraber takılmak dersen takıldık ama dedim ya bizim nesildeki insanların hiçbiri bunları yapmadı. Dışarıda sosyal hayatta beraber her zaman takılmıyorduk. Sonradan, sonradan çıktı bunlar. (E11)

Yine eşlerin ve ailelerinin toplumsal cinsiyet rollerine bakışlarındaki farklılıklar da çeşitli şekillerde ifade edilmektedir: “Bizde anne sözü geçer, onlardaysa baba sözü geçiyordu”(K6) ya da “Kaynana sözü geçiyordu, çok kötüydü ailesi” (E6) gibi sözler erkeklerin ve kadınların bu rollere bakışını ortaya koymaktadır.

Evlilikte kadın erkek ilişkilerine toplumsal faktörlerden ziyade daha bireysel yönelimleri öne çıkararak bakanlar ise şöyle düşünmektedir: “Her iki taraf için de bir huyuna âşık olursun ama evlenince de ilk onu değiştirmek istersin. Ama değiştirince de artık o kişi senin sevdiğin, âşık olduğun kişi değildir.” (E10)

Yine aynı bireyci bakış açısının, ‘birlikte yaşama’ pratiğine dair düşüncelerle ilişkili olduğu görülmektedir: “Evlilik dükkân gibi aslında, dernekler falan da öyle. Açarken çok

kolay ama kapatması zor. Ben evliliği masaya yatırdım yani ne faydası var diye bakıyorum. Sadece bir faydasını bulabildim oda sigorta. Eğer bir tarafın sigortası yoksa diğer tarafın sigortasından faydalıyor. O kadar. Başka bir faydası yok. Sırf kadının annesini babasını memnun edeceğim, ahlâkî normlara uyacağım diye kendi mutluluğumu neden gölgeliyim? Çünkü imza attıktan sonra artık mücadele edecek bir şey de kalmıyor iki taraf için de.” (E10)

Görüşmelerde ortaya çıkan bir başka durum da eşlerin, özellikle erkeklerin, şiddet ve aldatma konusunda açıkça ifadeler kullanamamalarıdır. Erkekler şiddet uygulayan ve aldatan kendileri de olsa, maruz kalan konumunda olsalar da bunu farklı şekillerde ifade etmektedirler. Örneğin daha ilk eşinden ayrılmadan yeni bir kadınla ilişkiye başlayan bir erkek “*Erkek milleti tek başına yapamaz, ikinciyi garantiye almadan birini bırakmaz yani.*” Buna aldatma diyebilir miyiz diye sorulduğunda ise. “*Hayır bu öyle değil tam olarak, tam aldatma denemez buna*” (E2) demektedir. Yine konuşmasının başında kesinlikle aldatma olmadığını söyleyen bir erkek daha sonra ikinci eşiyile daha boşanmadan nasıl tanıştığını ifade ederken, ‘*bu aldatmaya girmiyor mu’ sorusu üzerine “Evet aslında benimki aldatmaya giriyor. Tam bitmeden işin içine girdi biri. Ama aslında biri çıkmasa da evliliğimiz biterdi bizim, bitmişti yani.”* (E7).

Benzer şekilde hangi eylemlerin şiddet olarak nitelendirilip nitelendirilmediği de erkek ve kadınlar arasında değişkenlik göstermektedir. Evliliklerinde şiddet olup olmadığına dair sorular yöneltildiğinde önce net bir şekilde “*Hayır*” cevabı vermelerine rağmen konu derinleştirildiğinde “*Sadece birkaç kere tokat falan olmuştur.*” (E 16), “*Yani bir gün yolda yürürken ittirdim, O da yere düştü. Yoksa başka türlü şiddet falan asla olmaz bizde*” (E 15) şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Bunun yanında aldatmaya maruz kalan erkeklerin de kadınlara nazaran bu durumu daha üstü kapalı ifadelerle ya da çok kısık bir ses tonu ile anlattıkları gözlemlenmiştir. Aldatma kelimesini kullanmak yerine “*Güven sorunu yaşadık. Bazı mesajlar gördüm işte...*”(E20), “*Biriyle gördüm ben bunu. Mesajlar falan da vardı.*” (E19) gibi ifadelerle ayrılma sebeplerini dolaylı yollardan söylemişlerdir. Ya da başka bir erkek eşiniz sizi aldatmış olabilir mi sorusuna karşılık “*Onunla ilgili negatif olaylar duydum. Akrabasıyla birkaç mesajını gördüm. Ama hepsi o kadar.*” (E6) diyip asla aldatma olmasına ihtimal vermediğini söylemektedir.

Ya da kadınlar şiddete çok uğramış olsalar bile bunu utanç ya da kadınlık gururu gibi duyguları sebebiyle ifade edememekte ya da çok büyük şiddet içeren dayaklar dışındaki davranışları şiddet olarak görmemektedirler. Örneğin fiziksel şiddet dışında psikolojik, ekonomik, sözlü şiddet gibi şiddet tiplerini pek kayda değer görmemektedirler. Bu konuda, eski eşinden fiziksel, psikolojik ve sözlü şiddet gören, hatta eşi kendisine vurmaya çalışırken yanlışlıkla tam yürümeye başlamış olan bebeğinin bacağına vuracak kadar sert şekilde şiddet gören bir kadın

şöyle diyor: “*Çok şiddeti olmasa da arada bir hırpalıyorduk. El kol hareketleri vardı yani*” (K3) diyor.

5.5. Sosyo Kültürel ve Ekonomik Faktörler

Evliliklerde sosyo-ekonomik durum ve kültürel uyum faktörü birinci derecede belirleyici olan etkenler arasındadır. Daha önce ifade edildiği üzere ekonomik kriz dönemlerinde evliliklerin azalma eğilimi gösterdiği bilinmektedir. Nicel verilerin yanı sıra, yapılan saha çalışmasında da tarafımızdan gözlemlenen duruma göre evliliklerin başlaması ve bitmesinde en önemli belirleyici etkenler bunlardır. İlk olarak sosyo-ekonomik durum, eşlerin ve eşlerin ailelerinin bu anlamda uyumlu olması evliliğin sağlıklı bir şekilde kurulmasını, devam ettirilmesini ve evlilikten beklentileri birebir etkilemektedir. Sahadan alınan verilere bakıldığında herhangi bir sosyo-ekonomik uyumsuzluk durumunda, ya da sosyo-ekonomik durumda yaşanan hızlı, ani ve dengesiz değişimlerde evliliklerin de bundan zarar gördüğü anlaşılmaktadır. Sosyo-ekonomik durum bireysel ya da toplumsal ekonomik kriz dönemlerinde evliliklerin sınıandığı önemli dönemeçleri oluşturmaktadır.

Öte yandan bilhassa ailelerin evlilikte birinci derecede rol oynadığı Türk toplumunda iki tarafın birbiriyle kültürel uyumu da evliliklerin sağlıklı şekilde yürütmesine ya da tam tersine bozulmasına yol açan belirleyici bir faktör olmaktadır.

Kültür farkı çok vardı aramızda hani biz şimdi Trakya Karadeniz çok yakın gibi geliyorlar birbirlerine ama çok farklılar. Yani mesela biz onlar için yabancıydık. Trakya Batı 'ya kaldığı için hani işte onlar Tekirdağlılar'a veya işte Trakyalılara çok bir önyargıyla bakıyorlar. Onlar kültürlerini tam dolu dolu yaşıyorlardı. Baştan bir işte ailenin hani sevmeme durumu vardı; kabullenmeme durumu vardı. Hiçbir ısınmadık birbirimize. Aile bize müdahale de etmiyordu muattap da olmuyodu. (K 7)

Evlilikler kurulurken öteden beri gündelik dilimize yansımış olan ve kimi zaman sosyolojik olarak geçerliliği olmadığı düşünülen, ‘yaygın inanış’ olarak görülebilecek “*anasına bak, kızını al*” ya da “*davul bile dengi dengine*” gibi sözlerin aslında günümüzde de diğer faktörlerle birlikte düşünüldüğünde kayda değer düzeyde bir geçerliliğe sahip olduğu iddia edilebilir. Örneğin görüşmecilerden biri eski eşiyile tanışmadan önce onu yeterince tanıdığını sandığını ancak ailesinin kültürel alışkanlık ve eğilimlerini tam olarak anlayamadığını ifade etmek üzere “*Ben onu tanımışım da kayınvalideyi tanıyamamışım*”(E8) demektedir. Ya da yine benzer şekilde boşanmış bir kadın eski eşiyile aileleri arasındaki kültürel farkı anlatmak üzere “*bizde anne sözü geçer, onlardaysa baba sözü geçiyordu*”(K6) demektedir.

Eşler ve aileleri arasındaki sosyo-ekonomik dengesizliklerin evlilikteki bütün ilişkilere sirayet edebildiği de gözlemlenmiştir. Örneğin eşine aldığı hiçbir şeyin beğenilmemesinden yakınan bir erkek, eski eşinin bu konulardaki tepkisini şöyle dile getiriyordu: “*Babadan*

görmüş bana gelmeden önce. Ya tabii özel günlerde hediyeler falan alıyordum ama mesela bi hediye alsam alıp 'aa bunu mu aldın diyordu' böyle aşağılar küçümser bir şekilde hemen alıp atıyordu.”(E9). Kendi ailesinin ekonomik durumunun eski eşininkinden çok daha iyi olduğunu belirten E 19 da “Benden beklentileri çok farklıymış onların. Başka türlü şeyler beklemişler onlar benden. Öyle olmayınca da sorun oldu tabii. Zaten bizim eve gelince diyolardı ooo biz nerde oturcaz böyle evde falan diye.”

Öte yandan devletin yaptığı sosyal yardımların da erkeğin evdeki otoritesini sarstığını düşünen bir erkek bu düşüncesini şöyle ifade ediyor: “Sosyal yardımları kestiğin zaman, haa o zaman bu boşanma falan kalmaz işte. Kafayı öne eğer dururlar. Kafa kaldırmağa şeyleri olmaz işte o zaman. Benimki naptı işte o babasından kalan maaşı almak hesabına kafa kaldırdı.” (E11) Bu yorumu yapan kişi aynı zamanda ‘evliliğinizde şiddet var mıydı’ sorusuna ‘ben bir tokat atsam zaten bunlar olmazdı’ diye cevap vermektedir. Dolayısıyla boşanmaların sosyo-ekonomik ve kültürel anlamda ataerkil rolün sarsılmasıyla ortaya çıktığını düşünmektedir.

Yine ekonomik faktörlerin evlilikte son derece belirleyici olduğu birçok örnek verilebilir. Örneğin eşinin ailesinden kaynaklı maddî sıkıntıları yüzünden evliliklerinin bittiğini ifade eden bir erkek şöyle demektedir: “Baktım senetler, sepetler, eşimin o soysuz abisi yüzünden bitmiyor. 80.000 TL’lik senet mafyanın eline geçmiş. Ardi arkası da kesilmiyor yani. Eve mafya geldi, silahlı adamlar falan. Ben böyle nazlı büyütülmüşüm. Hiç öyle mahalle kavgası bile yapmadım. Yani bunları görünce. Hiç alışkın değiliz böyle şeylere. Bu senetler borçlar yüzünden bitti evlilik” (E2) Bunun yanında ekonomik olarak eşinden destek görmeyen bir kadın da “Sadece bir kişinin parası harcanacaktı bizim evde o da benim paramdı. Hele çocuk olduktan sonra iyice koptu. Kendisinin motoru vardı mesela kendisi sürekli ona harcama yapardı.” (K 7) şeklinde ifadeler kullanmıştır. Eşinin “cimri” diye tabir edilecek şekilde bir karakter yapısına sahip olması sebebiyle evliliklerinin bittiklerini ifade eden K 17 çarpıcı örnekler vermiştir.

Yani adam cimriydi , ay naptı biliyomusuuz ben serbest çalıştığım için sigortamı o ödüyodu bu sigortamı ödediği için hamile olduğumda devlet hastanesine git dedi , ben özel doktora para vermek istemiorum dedi, ben kuyrukta beklemek istemiyorum özel hastaneye gidicem dedi, birkere bile para ödemesin diye gelmedi, sonra tabiki ben özel hastaneye gittim orda doğum yaptım, bana dediki daha hamileyken ben o özel hastanenin parasını ödemiycem. Sonra doğum yaptım, ben de az değilim he, kredi kartımı yanıma almadım para falan almadım hastaneye gittim öyle doğurdum sonra bu adam şey yaptı tam biz hazırlandık çıkıyoruz telefon geldi benim doktorum aradı sizi hastaneden çıkarmıycaklar, neden dedim, parayı ödememiş kocan dedi ,başımın kaynar sular döküldü çok çirkindi tabii. Bu bardağı taşıran son damlaydı.

Erkeğin her halükârda ailesini geçindirmesi gerektiği,

ekonomik açıdan sorumluluğun birinci derecede onda olduğu fikri hâkim görünmektedir. Örneğin işleri bozulduğu için eşinden ayrılan ve hâlihazırda asgarî ücretle geçinen bir erkek şöyle ifade ediyor: “Babası vefat edince onun da maaşını almaya başladı. Bana ihtiyacı kalmadı. Suç bende ailemi geçindiremedim. Ekonomik nedenlerden bitti bizimki biraz da.” (E4).

Ekonomik faktörlerle ilintili son olarak sunulacak örnek ise ailedeki ekonomik yetersizliğin değil tam tersi şekilde ekonomik iyileşmenin çok hızlı bir şekilde gelmesi ile bağlantılı bir boşanma sebebini doğurmuştur. E 17 hem kendisinin hem de eşinin çok yoksul ailelerden gelip birden sosyo-ekonomik açıdan farklı bir çevreye girmeleriyle ortaya çıkan sorunları şöyle anlatmıştır:

Bizim boşanma sebebi herhangi bir aldatmaydı fiziksel bi şiddete bağlı bi boşanma değildi. Bi yerden sonra çok farklı yani ikimiz de çok yokluktan geldiğimiz için bi yerden sonra belki ekonomik olarak çok fazla rahata kavuşmamızın verdiği ya da kendi mesleğimizden kaynaklı sosyal ortamlarımız değişmeye başladı. Yani O’nun ilk dönemdeki bizi tatmin eden şeyler artık yetmemeye başladı. Şunu kast ediyorum mesel oturup saatlerce dizi izleyebildik film izleyebildik ama artık daha fazla sosyal olarak mesela ben daha fazla işte gezme tozma taraftarıydım işte bi yerlere gidelim, bişeyler yapalım anlamında.

Boşanmış bireylerin ifadelerinden seçilen bu pasajlar işaret etmektedir ki sosyo-ekonomik sebepler boşanma kararında rolü olan noktalar arasında önemli bir yere sahiptir. Bireylerin gerek evlenmeden önceki yaşamlarındaki sosyo-ekonomik statüleri gerekse yeni kurdukları ailedeki bu bağlamdaki özellikleri aile içi sorunlara sebep olabilmekte ve evliliklerini sonlandırmaya giden yoldaki unsurlardan biri olabilmektedir.

5.6. Boşanma Sonrası Yaşanan Sorunlar

Boşanma sonrasında çiftlerin ve çocuklarının durumu boşanmanın sonuçlarıyla baş edebilmek bakımından en az boşanma sebepleri kadar önemli bir meseledir. Önceki bölümde de belirtildiği üzere istatistik verilere göre boşanmış çiftlerin çocuklarının %75’inin velayetinin anneye verildiği anlaşılmaktadır. Yapılan saha çalışmalarında da boşanma sonrasında genellikle annenin çocuklarıyla beraber kaldığı, babaların daha bireysel bir yaşamı tercih ettiği ve annenin bu konuda daha çok sorumluluk aldığı görülmektedir. Annelerin boşanma sonrasında nafaka konusunda büyük sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Bilhassa eğitim seviyesi düşük ve çalışma seçenekleri daha az olan kadınların boşanma sonrasında eski eşlerinden düzenli nafaka alamama sorunu önemli bir başlıktır. Öte yandan, eşin çalıştığının ispat edilemediği durumlarda ömür boyu eski eşe ödenmek zorunda kalınan nafakanın, bazı kadınlar tarafından istismar edilmekte ve boşanmalarda erkeğe karşı bir koz olarak kullanılmakta olduğu da bir gerçektir.

Boşanma sonrası önemli sorun alanlarından biri de

çocukların ve eşlerin sosyal ve psikolojik durumlarıdır. Yapılan bu saha çalışmasında sosyal anlamda kadınların Tekirdağ'da 'mahalle baskısı' olarak da tabir edilen 'el âlem ne der', 'bana nasıl bakarlar' gibi bir sosyal baskıyı diğer bölgelere göre pek fazla hissetmedikleri görülmüştür. Bu durumun Tekirdağ'da boşanma olayının daha normal ve sıradan bir sosyal olay olarak görülmesinden ve ailelerin kızlarına daha fazla sahip çıkmasından kaynaklandığı ifade edilebilir. Boşanmanın ardından sosyal yaşamda bir olumsuz durumla karşılaşmış ve karşılaşmadığı sorusu yöneltildiğinde K17 şu ifadeleri kullanmıştır:

Yok hayır görmüyorum yani boşandıktan sonra da Tekirdağ'da çok rahat hiç öyle bir şey yok zaten iş yaptığım yerlerde de boşandığımı söylemiyorum kimse de bilmiyor ancak söylemem gerekirse bunu rahatlıkla söylüyorum. Hiç öyle bir baskı görmedim Tekirdağ bu konuda çok iyi, akrabalarım gelince hatta beni kısıkanıyorlar çünkü boşandıktan sonra mutlu güçlü bir kadın görüyorlar, evi arabası olan özgürce yaşayan oğluyla tatile bile gidebilen falan bisürü şeyi yapabiliyorlar bir yapıya sahibim. Dolayısıyla pek çok kadın özeniyor bile diyebilirim. Komşum bile neden ayrıldınız dediğinde kültürel farklılık dedim bir daha sormadı üstelemedi burası o konulardan rahat, kimse bize kötü gözle bakmıyor rahatız, toplum baskısı yok.

Bu konuda düşüncelerini ifade eden K 17 de kent özelinde benzer çıkarımlar yapmıştır:

Bi kere Trakya kadını çok güçlü yetiştiriyor. Anne baba açısından çok verimli ve donanımlı yetiştiriliyor, erkek kadar donanımlı yetiştiriliyor. Ekonomik özgürlüğü Trakya insanında çok daha fazla. Hal böyleyken kadın ister istemez evde sesi yükselen bir adamla uğraşmak istemeyecektir. Yani neden adamın sesini duymak istesin sonuçta ekonomik özgürlüğüm var, güçlü bir kadını; ben bıraktığımda beni kabullenecek bir aile var. Burada sen kadınsın, gideceksin o senin kocan gibi söz söyleyeceğini zannetmiyorum ailelerin. Kızım yaşamıyorsanız ayrılın derler”

Boşanma süreci ve sonrasında sosyal bir baskı görmediğini hatta eskiye nazaran daha huzurlu bir döneme adım attığını hissettiği ifade eden K2'nin aşağıda verilen cümleleri de bu durumunu destekler niteliktedir:

Ben en çok boşanma zamanında mutlu idim. Gayet de rahattım. Huzurluydum en azından. Ben evliyken mesela hiçbi zaman hani herkes der ya akşam osun da evime gideyim ben derdim ki hayır ben burada mutlu idim. Mesela, hani eve gittiğimde çünkü bi huzursuzluk olacağını biliyordum o yüzden hiç işten çıkmak istemiyordum ama o boşanma döneminde buradan çıktığımda ailemin evine gideceğimi biliyordum o yüzden çok rahattım yani. Şimdi herhangi bir sıkıntı olmuyo. Akrabalar falan çok şaşırıyor ama sonra sebepleri anlatınca herkes anladı zaten hiç sorun olmadı. Akrabalara zaten annem anlattı, arkadaşlarıma da ben anlattım hiç sorun olmadı.

Görüşülen bireyler iş dışındaki sosyal çevrelerinden herhangi bir olumsuz tepki ya da davranışla karşılaşmadıklarını ifade etmişler fakat iş yaşamında

özellikle boşanmış kadınların birtakım rahatsız edici durumlara maruz kaldıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Eşiyle hamileyken ayrılan ve aile ya da arkadaş çevresinden herhangi bir olumsuz tavırla karşılaşmadığını vurgulayan K 15 iş ortamında yaşadıklarını şu cümleleriyle örneklendirmiştir:

Sosyal çevrem beni tanıyan, duruşumu bilen, kararlarımı saygı duyan kişiler zaten ama çalışırken sıkıntılar yaşadım. Mesela bir firmada çalışıyorum. Normalde patronum mesela şey yapıyo patronum gece 3te telefon açmış bana. Allah dedim bu adam beni niye aradı Cumartesi günü. Pazar günü gündüz aradı ama boşanmadan önce asla öyle bişey olmazdı mesela. Pazartesi günü gittim dedim niye 3'te aradın beni. Bi kazamı var, kan mı arıyosun. Senin bi bayanı 3'te arayabilmen için hayati bir şey olması lazım haricinde sen beni arayamazsın. Dedi ki alkollüydüm başkasını ararken seni yanlışlıkla aramışım ertesi günü de dedi bunu fark edince özür dilemek aradım ama sen açmadın dedi. Tamam bi daha olmasın dedim. Hatta dedi telefonumdan numaranı hemen siliyorum dedi bak nasıl olsa defterde kayıtlı numaran. Mesela iki hafta sonra tekrar yaptı aynı şeyi. Buna benzer şeyler yaşadım ama çevremden yaşamadım.

Aile ve arkadaş çevresinde hep destek görmesine rağmen iş yerinde boşanmış bir kadın olmaktan kaynaklandığını düşündüğü sorunlar yaşayan kadınlar bu duruma dair tecrübelerini paylaşmışlardır. K2: “Özellikle ilk dönemlerde erkeklerin farklı yaklaşımları oldu. Hiç yapmaz dediğim insanların bile ben bana karşı davranışlarının değiştiğini gördüm yani şu işyerinde. O yüzden artık önceden samimi olduğum, evliyken samimi olduğum konuştuğum kişilerle şu an konuşmayabiliyorum.” K 7: “Biraz işyerinin dedikodusu rahatsız etti. Aa sen de ayrılmışsın bak bulursun yeni biri falan dediler. Birkaç yakıştırma yaptılar. Aslında ben yedi seneden beri buradayım ve yedi seneden beri eşim yoktu ama boşanma olunca hemen birilerini buluyorlar onlar insanı üzüyo yoksa diğer hiçbir şeyi takmıyosun kafaya. Duyuyosun ister istemez üzülüyorsunuz. Kendine yakıştıramadığın şeyleri başkası sana yakıştırıyor. Kadın olduğumuz için yaşıyoruz bunları. Bazı erkek arkadaşların kardeşim diyeceğim insanların evliyken daha farklı davranırken boşandıktan sonra daha farklı yaklaştıklarını görüyorsunuz.”

Boşanma ve sonrasında önemli başlıklardan biri eşlerin kendileri için ya da çocukları için profesyonel yardım alıp almadıklarıdır. Bu konuda yalnızca nispeten daha eğitilmiş insanların profesyonel yardım aldığı görülmektedir. Örneğin görüşülen boşanan çiftler arasında eşi yabancı olan bir erkek bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Pedagogdan yardım aldık çocuk için. Aklı ermezken daha 3 yaşındayken başladık. Eşim pedagogdan bu konularda çok tavsiyeler alıyordu. Bu konularda bilinçli eski eşim özellikle. Mesela şu anki sevgilimi mesela eski eşim sordu 'ciddiysen uzun vadeliyse o zaman tanıştır çocukla. Hemen tanıştırma. Bi devam et, halen devam ediyorsa tanıştır. Alışır kız arkadaşına sonra ayrılırsın olmaz, çocuğa zarar vermiş

olursun' dedi. (E10)

Yine nispeten daha eğitilmiş olan bir başka erkek de şöyle demektedir: "Profesyonel yardım da aldık aslında. Psikiyatriste gittik. Bana ilaçlar verdi mesela. Kullandım da etkisi olmadı" (E5).

Boşanma esnasında yukarıda belirtilen nafaka sorununa dair bir erkek durumu şöyle ifade etmektedir: "Hem nafaka var kesiyorlar. Zaten maaş elime geçmeden haciz geldi...Neden çalışsın ki. Nasıl olsa benden yüksek bir nafaka alıyor. Anlamadığım şu, hakaret yok, aldatma yok, şiddet yok, çocuk yok ama yüksek bir nafaka bağladılar. Boşanma süreci de çok uzun sürdü zaten. Çekişmeli oldu boşanma. 750'ye çıkardılar nafakayı. Ve geriye doğru işletti hâkim, 20.000 TL borçlu oldum birdenbire" (E3).

Boşanma sonrasında öne çıkan bir başka konu da insanların tekrar evlenmeyi düşünüp düşünmediği hususudur. Evliliği yeni biten kişilerin genellikle bu dönemde evliliği pek düşünmedikleri ancak bir süre sonra düşündükleri görülmektedir. Bu konuda kadınlarda daha çok çocuk merkezli bir bakış açısı vardır. Çocuklarını nasıl etkileyeceğine göre yeni bir evlilik düşünüp düşünmemeye karar vermektedirler. Erkeklerde ise bireysel bir tutum vardır çünkü daha önce de belirtildiği üzere %75 oranında çocukların velayeti annede olmaktadır. "Hayatımda biri var şu anda. En az bir iki sene hayatıma kimse girmedi. Şu an hayatımda kalıcı biri var ve evlenmeyi düşünüyorum yani. Yine aynı şeyleri yaşarım korkuları olmasaydı ben şimdiye kadar çoktan evlenmiştim. Çünkü ben böyle bi sorunu bi daha yaşarsam yani ikinci evliliğimde de yıkılırım. Bi daha kesinlikle istemem yani; bi daha hayattan soğurum yani." (E 12)

Bu konuda bir kadın durumunu şöyle ifade ediyor: "Asla evlilik düşünmem bi daha. Gücüm kalmadı."(K4). 15 ve 18 yaşlarında kızı ve oğlu olan başka bir kadın ise şöyle demektedir: "Çocuklar anne evlen diye bir şey çıkmadı ağızlarından. Benden de hiç duymadıkları için böyle bir şey. Bundan sonra artık çocuklarım da büyüdü öyle bir şey düşünmedim hiç. Düşünmem heralde" (K10). Yine bu kararı düşünürken çocuğu temelinde fikirlerini paylaşan K 15 şu sözleri söylemiştir:

Hayatıma bi kaç kişi girdi ama şey sıkıntısı yaşadım yani işte çocuğum çok küçüktü. Bir türlü küçük bi çocukla üvey hani nasıl davranır hep o korku var hala var hep çocuğumla ilgili o tarz sıkıntılar yaşadım ve bi türlü artıya götüremedim çünkü hani şey gibi geldi hani mesela ben çocuğuma her şekilde kızdığım da oluyo bağırduğım da oluyo. Babası kızabilir işte azarlayabilir. Karşı taraf da ne kadar iyi niyetli de olsa yabancı biri kızdığı zaman ne hissederimi bi türlü bilemedim.

Genelde kadınlar sorunlu evliliklerden sonra evliliği sorun kaynağı olarak görüp bir daha evlenmeyi düşünmemektedirler: "Evliliği düşünmüyorum. Hiç kimseyle görüşmedim, görüşmüyorum düşünmüyorum. Bana iyi geldi boşanma. Karşımda sorunlu adam yok. Kafam rahat. Neden tekrar aynı sıkıntıya gireyim ki"(K9).

"Evlenmeyi değil mesela şu an hayatıma birini almaya bile cesaret edemem heralde. Tekrar aynı şeyleri yaşamaya bilmem... Tekrar aynı şeyleri yaşarım, yaşar mıyım korkusu var ya da bende. Annem mesela bana hep şey diyo herkes aynı olmaz kızım neden böyle düşünüyosun ama diyorum ki anne yaşadığımı ben biliyorum" (K 2). "Tekrar sorun olursa bir daha ayrılmak korkuttu... Nedense hani başta ilk evlenirken ayrılığı düşünmüyosunuz ama ikinciye bu sefer şey düşünüyosunuz öncelikle ya tekrar ayrılırsam. Maalesef bu oluyo, bu olduğu için belki." (K 11)

Yeniden evlilik konusunda eski eşlerine birtakım sınırlar çizen bireylerle de görüşülmüştür. Örneğin iki çocuk sahibi iken boşanan ve eşine kendi ailesinin yaşadığı apartmanın en üst katındaki daireyi verip orada yaşamaya devam etmesini isteyen E 14 "Yalnız bir şart koştum; yeniden evlenemezsin." şeklinde bir ifade kullandığını söylemiştir. Benzer şekilde bir kız bir erkek olmak üzere iki çocuk sahibi olan E 17 de eski eşine "Eğer evlenirsen kızımın velayetini alırım." uyarısını yaptığını söylemiştir.

5.7. Boşanmaya Dair Uzman Görüşleri

Çalışmanın planlanmasında saha çalışması kısmı iki aşamalı olacak şekilde düşünülmüş ve boşanma olgusunu bir yaşam tecrübesi olarak birebir kendi hayatlarının bir bölümünde yaşamış bireylerle yapılacak görüşmelerin yanında konuyu meslekleri icabı gözlemlene ve analiz etme fırsatı olan uzmanların da görüşlerine başvurulması hedeflenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde üç avukat ve bir aile danışmanı ile yapılan görüşmelerin sonucunda boşanma ve Tekirdağ'da boşanma olgusu üzerine edinilen bulgular sunulacaktır.

Uzun yıllardır Tekirdağ'da avukatlık yapan ve Tekirdağlı olan Avukat 1, boşanma davalarının oldukça olağan bir süreç olarak yaşandığını hatta beklenilenin tam aksine çoğunlukla bireylerin çökkün bir görünümle değil, fiziksel görünümüne büyük önem vermiş şekilde boşanma duruşmalarına katıldıkları ve çoğunlukla kalabalık aile grupları şeklinde geldikleri bilgisini vermiştir. "Aile Mahkemesi'nde boşanma duruşmalarının görüleceği günler mahkeme koridorlarında çok şık kadın ve erkeklerle karşılaşırız. İki taraf da aile desteğinin arkalarında olduğunu göstermek için kalabalık aile gruplarıyla gelmeyi tercih ediyorlar." İfadelerini kullanan Avukat 1 boşanma davalarının sayılarının arttıkça sıradanlaşan bir olay boyutuna taşındığını da eklemiştir. Buna paralel bir görüş de yine Tekirdağlı olan ve uzun yıllardır bu ildeki boşanma davalarına bakan Avukat 2'den alınmıştır. Avukat 1'den farklı olarak kadının fiziksel görünümüne verdiği önemin boşanma sonrası artan bir ivme gösterdiğini belirten Avukat 2 aşağıdaki cümleleriyle konuyu özetlemiştir.

Kadın kesinlikle boşanma sonrası kendine daha fazla bakıyor. Eğer erkek evlilik içerisinden eğer kadının özgüveniyle oynuyorsa yani işte sen çirkinsin, sen şişmansın, sen şöylesin sen böylesin hani her anlamda yani ekonomik anlamda olabilir, kültürel anlamda olabilir işte güzellik çirkinlik açısından olabilir. Her konuda eğer erkek

eziyorsa eşini kadın boşanmayla kendini buluyor. Kendine daha çok bakıyor, daha güzel giyiniyor. O kesinlikle oluyor.

Özellikle kadın müvekkillerinin fiziksel olarak boşanma öncesine göre daha farklı bir görünüme sahip olmaya başladıklarına ve bunun bir anlamda çevrenin örtük bir zorlamasıyla yapıldığını vurgulayan Avukat 3 de benzer ifadeler kullanmıştır.

Ben mesela boşanmak için gelen kadınlara şey diyorum, bu benim bir gözlemim bunca yıllık meslek hayatımda. Siz diyorum bugün en kötü gününüz; ikinciye geldiğinizde daha toparlamış; üçüncü geldiğinizde zayıflamış, hoşlaşmış olacaksınız. Çünkü çevre, ortam O'nu ona itiyor.

Ailelerin evlilik ve boşanma süreçlerindeki rolü üzerinde duran uzmanlar bu konuda kendi tecrübelerine dayanarak çeşitli çıkarımlarda bulunmuşlardır. Bunların başında gelen nokta ise ailelerin gerek evlilik gerekse boşanma süreçlerine ypraticı şekilde müdahil olup tarafların ilişkisinde olumsuz durumlara sebep olduklarını ifade etmişlerdir. Aile Danışmanlığı yapan uzmanın bu yöndeki cümleleri şu şekildedir:

Özellikle Trakya'da benim gözlemlediğim ailelerine çok bağlı taraflar. Onların kopup yeni bir yuva kurmalarını kabullenemiyorlar. Bunlar büyük problemler yani başka problemlerin tetikleyicisi. Konuştuğumuzda taraflar birbirlerinin ailelerini suçluyor. Mesela, aileleri direk birbirine küsüyor. Çok güzel düğün yapan, işte nişan yapan, işte çocukların doğumunda çok güzel beraber olan düğün ilişkisi kuran aileler çocukların arasındaki problemlerden ayrışamıyorlar, onlar da birbirlerine küsüyorlar. Aileler kesinlikle benim evladım hani küçük çocuğa şey derler ya benim çocuğum dahi galiba kesinlikle onların evlatlarını hiçbir kusuru yok kimse kendini eleştirmiyor. Boşanmış aşamasına gelmiş olan insanların zaten özgüvenleri yıkık oluyor aile çocuğun özgüvenini yükseltmek onun moralini düzeltmek adına parlatıyor da parlatıyor.

Avukat 3'ün boşanma kararında aile faktörüne dair görüşleri de diğer uzmanlarla aynı doğrultuda olup ailelerin maddi desteğinin yeni evli çiftleri amaçsız ve plansız bir hayata adım atma sonucunu doğurduğunu ekler niteliktedir.

Avukat 2'nin aile müdahalesi ile ilgili konudaki görüşleri de bir önceki uzmanın ifadelerini destekler niteliktedir. Gerek evlilik öncesi süreçte gerekse boşanma kararı ve sonrasında ebeveynlerin çocuklarını olumsuz şekilde etkileyen tavırlar içerisine girdiğini ve çocuklarını korumak adına aslında zarar verdiklerini belirtmiştir. Bu tespitini, "Aileler çok baskın burada. Hem kız hem de erkek aileleri çok karışıyorlar. Kızımın şusu da olsun busu da olsun diyorlar mesela evlenirken ya da evlilikte çıkan sorunların çok içinde olup kendi istediklerinin olmasını istiyorlar." cümleleriyle anlatmıştır.

Uzman görüşlerinde dikkat çeken bir diğer nokta ise Tekirdağ ilinin kadın özgürleşmesine imkân tanıyan sosyo-ekonomik yapısına dair kullanılan ifadelerdir. Bu doğrultuda Avukat 3 şu ifadeleri kullanmaktadır:

Ekonomik olarak kadının kolay çalıştığı, kolay iş bulduğu,

kolay sosyalleşmesi nedeniyle O'nu mu çekicem deyip gözden çıkarması... Boşanma biraz kadın temelli bir şey. Kadın boşanıcam derse boşanır. Boşanma birebir kadına bağlı bir şey; erkekler aldatsalar dahi genel olarak düzenlerini bozmak istemiyorlar..... Ben kadınların Batı'da çok da mağdur olmadıklarını düşünüyorum çünkü her zaman gidecekleri bir baba evi var. Hiç kimse kızını çok da yüz kızartıcı bir şey yapmamışsa sokağa atmıyor ve toplum her zaman kadının arkasında; toplum kadının arkasında, işyerindeki insanlar kadının arkasında.

Bu görüşlere paralel şekilde Avukat 2 de bölgeye özgü koşulların üzerinde durmakta ve özellikle kadınların boşanma kararı almalarında ekonomik özgürlüğe sahip olmalarının önemli bir etken olduğunu aşağıdaki cümleleriyle vurgulamaktadır.

Trakya'nın bir avantajı var. Burada kadınlara iş yaratılıyor ve kadınlar kendini hiç boşa hissetmiyor. Temizliğe gidiyor mesela ve o parayla bir şekilde hayatını idame ettirebiliyor. Boşanma sayısı arttıkça insanlar bu durumu kabul ediyor. Boşanmış kadına da destek bir bakıma oluyor ama artık desteğe de ihtiyaç yok aslında bir şekilde iş işi doğurduğu için kadın bir şekilde hayatta kendine yer buluyor. Ekonomik anlamda erkeklerden daha güçlü kadınlar var.

Kendilerine gelen boşanma davası örnekleri üzerinden boşanma sebepleri temelinde bir değerlendirme yapan uzmanlardan Avukat 3 hem kadın hem de erkek aldatmasının son derece yüksek oranlarda görüldüğü ve bu sebeple açılan boşanma davalarının çokluğuna vurgu yapmıştır. Şehirde öne çıkan boşanma sebeplerinden biri olarak aldatmayı gören Avukat 2 de aldatmanın artışına dikkat çekerken şiddetle ilgili de farklı bir boyuttan bahsetmektedir.

En büyük boşanma sebebi aldatma. Şiddet oranı eskiden daha yüksekti. Aslında enteresan bir şekilde son dönemde şiddet olayı çok gelmiyor. Mesleğim ilk yıllarında şiddetle daha çok karşılaşıyordum ama son dönemde o kadar kadına karşı şiddet vakalarıyla karşılaşmıyorum ben daha çok aldatmalarla karşılaşmıyorum ve anne-baba faktörüyle karşılaşmıyorum. Belki de şöyle olabilir artık boşanma o kadar kabul edilebilir bir hale geldi ki sadece şiddete maruz kalan kadın gelmiyor. Gelen şiddet vakalarında da çok ilginç sadece ev hanımları gelmiyor. Bankacısı da geliyor, öğretmen de geliyor. Örneğin benim yüksek öğrenim görmüş bir müvekkilim burada şiddete maruz kalıyor; kapısı kilitleniyor üstüne. Kadın evden zar zor çıkıyor, çatıdan diğer eve atlamak suretiyle kaçıyor. Buradan taksiye biniyor yanında cep telefonu vs yok. Silivri'de abisi gelip karşılıyor. İstanbul'a kadar gidiyor ve şikâyeti İstanbul'da yapıyor burada duyulmasın diye.

Görüşlerine başvuru alan tüm uzmanların üzerinde önemle durdukları bir diğer konu ise evlilik ve boşanmaların ne denli ciddi adımlar olduğuna dair farkındalığın yeterince oluşmamış olması noktasıdır. Bireylerin evlilik kararı alırken de boşanma kararı alırken de altına imza attıkları yükümlülüklerin farkında olmaları ve bu doğrultuda adımlar

atmaları gereğini vurgulamışlardır. Örneğin Avukat 3 bu konuyu şu cümleleriyle özetlemektedir:

Evlilik nedir, Türk hukukunda bir akittir demi bir sözleşmedir. Evlilik iki taraflı bir akittir. İki tarafa da yükümlülük yükleyen bir akittir. Evlilik herhangi bir yaptığın gayrimenkul satış sözleşmesinden farkı var mıdır yoktur. Sadece manevi anlamda bazı haklar vardır. Sen eşine sadakatle davranmak, zina etmemek yükümlülüğündesin. O'nun onurunu haysiyetini hiçe sayacak şekilde davranmamak yükümlülüğündesin vs vs diye yazıyor. E şimdi bu bir sözleşme. Sen bu sözleşmedeki yükümlülükleri yerine getiriyor musun getirmiyor musun mahkeme aslında bunu tartışıyor. Sen o sözleşmeden dönüyorsun. Nikâh memuru ne diyor nikâh akdiyle bağlanıyorsun diyor ama evlenirken insanlar bunu düşünmüyor.

Boşanma konusunda görüş ve tecrübelerine başvurulmuş diğer avukatlar ve aile danışmanı da benzer ifadeler kullanmış ve evlilik adımı atılmadan önce çok boyutlu düşünülmesi ve aynı şekilde boşanma kararı öncesinde de, özellikle çocuk sahibi bir çift ise bu kararı verecek olan, tüm çözüm yollarının denenip en son çare olarak boşanmaya başvurulması gereğinin altını çizmişlerdir. Çalışmanın giriş kısmında önemle üzerinde durulduğu üzere, aile kurumu toplumun temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, ailelerin parçalanmış aile halini alması yolunda bir karar olan boşanma adımının olumsuz yönleri üzerinde durmuşlar ve bu adıma götüren sebeplerin ortadan kaldırılması için bireysel, toplumsal ve devlet eliyle gerekli önlemlerin alınması gerektiğini ifade etmişlerdir.

6. Sonuç ve Öneriler

Tekirdağ'daki boşanma oranlarının bölge ve ülke ortalamasının üzerinde olması ve bu rakamlara rağmen literatürde bu konuyu ele alan herhangi bir çalışma olmaması sebebiyle seçilen bu araştırma konusuna dair yapılan nitel çalışmada ilde boşanma olgusunun yaygınlığının sebep ve sonuçları hakkında çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Bunlar başlıklar halinde ifade edilecek olursa şu sonuçlar sıralanabilir;

Birincisi ailenin evlilik ve boşanmalar üzerindeki etkisine dair elde edilen bulgulara dayanmaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan bireylerin ailelerine dair verdikleri bilgiler işaret etmektedir ki ebeveyn tutumları evliliğe karar verme aşamasında olduğu kadar boşanma kararı ve boşanma adımı sonrasında da etkili olmaktadır. Huzurlu ve sağlıklı paylaşımların olduğu ailelerden geldiklerini ifade eden bireyler kendilerinin de anne-babalarının gibi bir evlilik yapmak umuduyla evlendiklerini belirtirken tam tersi ortamlarda yetişmiş bireyler de kendi ailelerindeki huzursuzluktan kaçıp mutlu bir yuva kurmak istediklerini belirtmişlerdir. Her iki gruptaki bireylerin de bu hayallerinin gerçekleşmediği evlilikler yapmış oldukları farkındalığına varıp boşanma kararı almaları sürecinde ailelerinin olası tutumlarının büyük önem arz ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ailelerin boşanmaya karşı olumsuz bir tavrı olsa da

çocuklarının mutsuzluğunu ya da şiddete maruz kaldıklarını görüp boşanma kararlarına saygı duydukları ve sonrasında da maddi-manevi destek oldukları görülmüştür. Boşanma süreci ve sonrasında yaşadıkları olumsuz durumlarla mücadele etmede de ailelerinden büyük destek gördükleri ve özellikle görüşülen kadınların boşanma sonrası ya ailelerinin konutuna taşındıkları ya da ailelerine yakın bir muhitte ikamet ettikleri tespit edilmiştir. Bu da aileden alınacak destekten kopmama isteğini gözler önünde seren bir diğer husus olmaktadır. Görüşülen bireylerin yanı sıra uzmanlarla yapılan görüşmeler de Tekirdağ'da ailelerin evlilik ve boşanma süreçlerindeki etkin konumuna dikkat çekmiştir. Fakat, örneklem grubundan farklı olarak uzmanlar Tekirdağ ilindeki aile faktörünün evliliklerde olumsuz sonuçlara da sebep olduğunu vurgulamışlardır. Ailelerin çocuklarının yeni kurdukları aileler üzerinde söz sahibi olma istekleri ve müdahil olma çabaları sonucunda yeni evli çiftlerin olumsuz etkilenip boşanmaya kadar giden süreçlere girdiklerini vurgulamışlardır. Bölgede ekonomik açıdan güçlü ailelerin çoğunlukta olması başta olmak üzere çeşitli sosyo-ekonomik faktörler sebebiyle, evliliklerin ailelerin desteğiyle maddi açıdan neredeyse kusursuz şekilde gerçekleştiği ve bu durumun çiftlerde bir ortak amaç eksikliğine yol açtığı belirtilmiştir.

Çalışma sonucunda ulaşılan bir diğer dikkat çekici sonuç ise Tekirdağ ilinde kadının konumuyla ilgilidir. Görüştüğümüz boşanmış kadınların biri hariç hepsinin çalışma yaşamında aktif rol alıyor olduğu ve eğitim düzeyi düşük olanlar da dâhil olmak üzere boşanma öncesi çalışmayan kadınların boşanma sonrasında iş dünyasına adım attıkları ve bu noktada hem sosyal çevre hem de aile desteği aldıkları bulgusuna erişilmiştir. Bu bağlamda Tekirdağ'da yüksek düzeyde bir kadın özgürleşmesinin varlığından bahsedilebilir. Bunun yanında, toplumsal cinsiyet rolleri temelinde kadın ve erkeğin gerek evlilik sürecinde gerekse boşanma sonrasında sergilemesi beklenen tutum ve davranışlarda farklılıklar olduğu da görülmektedir. Kadının ev içi sorumluluklarının ve çocuğun temel bakım vereni olma rolünün örneklemedeki tüm bireylerde var olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, kadının aile ve iş yaşamındaki konumu baskı altında olan bir tablo çizmeye de toplumsal cinsiyet rolleri temelinde ayrışmaların gücünü sürdürdüğü görülmektedir.

Boşanma kararını etkileyen bir diğer bileşen ise çocuklardır. Araştırma kapsamında yapılan birebir görüşmelerde çocuk sahibi olan ve boşanmış bireylerin ailelerinde var olan huzursuzluğa rağmen çocuklarının parçalanmış ailede büyümesini engellemek için bu kararı bir süre almadıkları görülmüştür. Bununla birlikte, boşanma sonrasında ebeveynlerinin ilgi ve desteğini alan çocukların bu durumu daha kolay kabullendiklerine dair bilgiler edinilmiştir. Aynı zamanda, şiddet gören annelerin çocuklarının da boşanma kararını anlayışla karşıladıkları hatta var olan olumsuz ortamdan uzaklaşmak için annelerine ayrılmalrı yönünde fikir sundukları görülmüştür. Boşanma sonrasında dair bir diğer önemli nokta olan yeniden birliktelik kararının ise özellikle çocuklu kadınlar için zor bir karar şeklinde var

olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, hem boşanmış kadın hem de boşanmış erkekler için aynı olumsuz tecrübenin tekrarlanması ihtimali yeniden bir birliktelik ve evlilik yaşamaya dair çekincelere sebep olan bir unsur olarak görülmektedir.

Çalışma sonuçlarının dikkat çektiği bir diğer zemin ise boşanma ve evlilik fikrine dair ulaşılan bulgulardır. Boşanmanın gittikçe artması ve bireylerin sosyal çevrelerinde bu tecrübeye sahip kişilerin çoğalması, boşanmayı sıradanlaşan bir eylem haline getirmektedir. Her ne kadar boşanmanın arzu edilen ya da olumlu bir durum olmadığı kabul edilse de eğer bu karara mecbur eden şartlar varsa hem erkek hem de kadın bu hakkını kullanmalıdır şeklinde bir anlayış oluşmuştur. Aynı şekilde evliliğe dair farklı görüşlere de ulaşılmıştır. Evliliğin yalnızca çocukların meşru bir birliktelik altında dünyaya gelmesi ve anne-baba ile sağlıklı bir şekilde büyümesi için gerekli bir kurum olduğu, bunun dışında bireylerin var olabilmek için evliliğe ihtiyaçlarının olmadığını vurgulayan kişiler de çalışma örneklerinde mevcuttur. Dünyada boşanmaya dair verilerde belirtildiği üzere gelişmiş ülkelerde birlikte yaşama ve evlilik dışı doğum oranlarının çok ciddi düzeylerde olduğu belirtilmişti. Ancak Tekirdağ'da bu açıdan en azından bu seçenekleri düşünme anlamında, böyle istatistik bir veri oluşturacak kadar anlamlı sonuçlara ulaşılmamıştır.

Öte yandan evlilik öncesi tanışma sürecinde eşlerin kendileri tanışarak, flört ederek ya da görücü usulü evlenmeleri konusunda; evlilik sürecinde sosyal hayatta beraber vakit geçirme ya da cinsiyet ayrımına dayalı olarak ayrı ayrı vakit geçirme konusunda ve boşanma sürecinde ve sonrasında da çocuklar için belirli ölçülerde birlikte vakit geçirme konusunda daha geleneksel kalıpları mı yoksa daha modern, yenilikçi kalıpları mı takip ettikleri genellikle kuşak farkına göre şekillenmektedir.

Evliliği sonlandıran ve sürecinde ve sonrasında hem çiftler hem de eğer var ise çocuklar için çeşitli olumsuzluklara sebebiyet veren boşanma adımının atılmasını önlemek için alınabilecek farklı çözüm önerileri de bulunmaktadır. Tekirdağ ilindeki boşanma sebep ve sonuçlarının incelenmesi hedefiyle planlanıp uygulanan çalışmanın çıktılarının işaret ettiği noktalar temelinde üretilebilecek çözüm önerilerinin başında hem evlenecek çiftler hem de bu çiftlerin ebeveynleri için çeşitli eğitimler, seminerler, bilgilendirmeler ve “evlilik okulu”, “kayınvalide-kayınbaba okulu” şeklinde uygulamaların yapılması gelmektedir. Sözlülük ya da nişanlılık döneminde evliliğin ne olup ne olmadığı ve bu süreçte kadın ve erkeğin, anne ve babanın rollerinin neler olduğu, atılabilecek doğru ve yanlış adımlara dair örnekler gibi konuların işlendiği eğitim programları oluşturulmalıdır.

Bir diğer öneri ise boşanma süreci ya da evlilikte sorunların baş gösterdiği süreçlerde profesyonel yardım alınmasına dair farkındalık oluşturulması ve bu yardımların tüm sosyo-ekonomik statülerdeki bireyler tarafından erişilebilir hale getirilmesidir. Boşanma kararı öncesinde evliliğin

kurtarılmasına yönelik adımların atılması ve aile birliğinin korunması amacıyla bu tür danışmanlık hizmeti veren kişi ve kurumların çoğaltılması ve vatandaşlar tarafından bilinir hale getirilmesi büyük önem arz etmektedir. Alınan önlemlere ve sunulan çözüm yollarına rağmen boşanma adımı atılmışsa hem boşanmış bireylerin, hem de bu çiftlerin çocuklarının süreci en az olumsuzlukla atlatabilmesi için yine profesyonel yardım hizmetleri daha etkin hale getirilmeli ve sosyal çevre kanalı ile gelebilecek zararlı etkilerin önlenmesi için sosyal çevrenin desteği alınmalıdır. Öte yandan nafaka, velayet ve benzeri konularda boşanma sürecini düzenleyen hukukî kararların yerel şartlar da göz önüne alınarak uygulanması dikkat edilmesi gereken bir başka husustur.

Kaynakça

- Akıcı, H. (2012). *Türkiye’de Boşanmanın Dinî ve Psiko-Sosyal Sebepleri Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Aktaş, Ö. (2011). *Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Arıkan, Ç. (1996). *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- ASPB (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler*. M. Turğut ve S. Feyzioğlu (Ed.), Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- ASPB (2014). *Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması*. M. Turğut (Ed.). Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Ateş, D., & Akıntürk, T. (2017). *Türk Medeni Hukuku - Aile Hukuku II*. Cilt. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Aybey, S. (2015). Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarına Gelen Sorular Işığında Kadınların Boşanma Nedenleri (Ege Bölgesi Örneği). *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (4), 104-126.
- Battal, A. (2008). *Boşanma Sebepleri*. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Canatan, K. (2013). *Aile Sosyolojisi*. İçinde: Kadir Canatan-Ergün Yıldırım (Der.), Aile Kavramının Tanımı (s. 53-65). İstanbul: Açılım Kitap.
- Creswell, J. W. (2002). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. London: Sage Publications.
- Çavlin, A. (2014). *Türkiye’de Boşanma*. İçinde: M. Turğut ve S. Feyzioğlu (Ed.), Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler (s. 196-207). Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları..
- Demirci, Ş, Günaydın, G., Doğan, K., & Aynacı, Y. (2005). Konya İlindeki Boşanmaların Retrospektif Değerlendirilmesi. *Adli Tıp Dergisi*, 19(1). 22-28.

- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. Cemal Güzel (Ed.), İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- İşsever, H., & Dişçi, R. (2000). İstanbul'da 1999 Yılında Sonuçlanmış Boşanma Davalarında Boşanma Nedenlerinin Değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 5 (3), 151-156.
- Kır, İ., & Bülbül, Ö. (2012). İslahiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9 (2) 58-69.
- Koç, İ. (2014). *Türkiye'de Aile Yapısının Dönüşümü*. İçinde: M. Turğut ve S. Feyzioğlu (Ed.), Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler (s. 22-53). Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Koç, İ., & Saraç, M. (2019). *Türkiye'de İlk Evlilik Yaşamın ve Evliliğe İlişkin Pratiklerin Değişimi ve Boşanma ile İlişkisi*. İçinde Türkiye Aile Yapısı İleri İstatistik Analizi (s. 88-133). Ankara: TDV Yayın Matbaacılık Ticari İşletmesi.
- Nazlı, S. (2001). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sevim, Y., Güldeste, A., & Öner, C. (2016). Boşanan Erkeklerin Sorunları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Elazığ İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 293-312.
- Sucu, İ. (2007). *Boşanmış Kadınların Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Toplumsal Kabulleri* (Sakarya İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi
- Türk Medenî Kanunu (2011). 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu. (Erişim: 12.20.2020), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>
- Yaşartürk, G. (2014). Çekirdek Ailenin Kâbusları: 2000'li Yıllar Türkiye Sineması'nda Çekirdek Aileye Değişen Bakış. *Maltepe Üniversitesi · İletişim Fakültesi Dergisi*. 1(1), 1-28.
- Yıldırım, M. E. (2017). *Yeni Bir Hayat Kurmak, Kadınlar Anlatıyor: Babalık, Evlilik ve Boşanma*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, H. (2012). Türkiye'de Muhafazakârlık: Aile, Cinsellik, Din. (Erişim: 05.06.2016), http://www.hakanyilmaz.info/yahoo_site_admin/assets/docs/OSI-2012_Muhafazakarlik-2006-2012-Karsilastirmalar-Sunus-v04.279155522.pdf

Extended Summary

Purpose

Divorce is one of the most common social phenomena occurring as one of the most common results of the problems occurring in marriage and family. Along with the modernization process, a considerable increase has been observed in divorce rates both in Turkey and all over the world. Tekirdağ is a city which has higher divorce rates than the national average divorce rates. Therefore, this study tries to elucidate the reasons behind these high divorce rates and the results of these divorces by making this field research. The literature review has shown that there is not any study examining the causes and consequences of divorce specific to the province of Tekirdağ. Therefore, this study aims to fill the gap in this field in the literature. Tekirdağ, which has a wide range of work areas and job opportunities, is also a rich settlement in terms of young population at working age due to these advantages. It is remarkable and worth examining that the divorce numbers are also high among this young population. For these reasons, the study is aimed to be a piece of work that focuses on identifying the family structure of the province of Tekirdağ along with identifying the problems regarding family and offering solutions for them.

Literature Review

When the literature is reviewed it is seen that the leading studies on divorce are the ones aimed at revealing the reasons of divorce throughout Turkey. One of them is the "Divorce Reasons" research, which was conducted by the General Directorate of Family and Social Research and by the ADAG Foundation in 1998 and was prepared for publication by Battal (2008). According to its findings, the prominent reasons of divorce cases are listed as wrong behavior, wrong behavior towards spouse and incompatibility. Another comprehensive research conducted to reveal the reasons for divorce is the Reasons of Divorce Research, which was commissioned by the Prime Ministry General Directorate of Family and Social Research in 2009. The data obtained showed that there are many different reasons underlying the "severe incompatibility" factor, which emerged as the reason for divorce with a rate of 90%. In addition to these studies, the Turkish Family Structure Studies (TAYA) emphasizes the important elements related to family and in this context also provides data on the issue of divorce. The results of a study examining the change in marriage practices in the country in the context of the age of first marriage and its relationship with divorce, using the data of the Turkish Family Structure Survey conducted in 2006, 2011 and 2016, show that although marriages in Turkey contain traditional features, there is a change in marriage practices towards modernity. On the other hand, it has been stated that the increase in the education level of women, decreasing number of children, improving socio-economic conditions and increasing real estate ownership are the main reasons underlying the increase in the dimension of marriage generations in the rate of divorce (Koç and Saraç, 2018).

Design / Methodology / Approach

This paper examines reasons for divorce, marriage and divorce processes with a sample of 40 people and a qualitative method. To this aim, an interview cluster that represents the interview universe with the snowball type sampling method has been created. The interviewees have been reached via social environment, Tekirdağ Provincial Directorate of Family and Social Policies and Tekirdağ Bar Association. Open-ended questions that are in line with the aim of the study have been prepared to be directed to the interviewees. The questions types used within the scope of previous studies and the information obtained through the sources in the literature were taken into consideration while preparing the interview questions. Meetings with the individuals in the interview cluster were organized at convenient times and in-depth interviews lasting for an average of 60 minutes were conducted. These interviews were recorded via a tape recorder under the permission of the interviewees, in order for the ease of analysis. The findings obtained through the interviews were analyzed with the help of phenomenological method and it was aimed to draw a meaningful framework of the causes and consequences of divorce in Tekirdağ.

Findings

One of the situations that interrupts family is the divorce step that puts an end to the marriage, which is seen as the general condition of the establishment of a family. This study has focused on the issue of divorce in Tekirdağ province. The findings and results of the study show that in Tekirdağ there is a more individualized network of social relations, families of women are more supportive to their daughters and the phenomenon of divorce is considered as an ordinary social fact relatively to other regions of Turkey. In terms of the impacts of families on divorce, the study has found out that parental attitudes are effective after divorce decision, during the divorce procedure as well as during marriage. Interviewees who were raised in peaceful and healthy family atmospheres stated that they got married with the hope of having a marriage life like the one of their parents, while individuals who grew up in the opposite environments stated that they wanted to escape from the uneasiness in their families and build a happy home. Although families have a negative attitude towards divorce, it has been observed that when they see the unhappiness of their children or that they are exposed to violence, they respect their divorce decisions and then provide them with social and moral support. Another remarkable result obtained in the study is related to the status of women in Tekirdağ. It was found out that all but one of the divorced women interviewed take an active role in labor life, and women who were not working before divorce, including those with a low level of education, entered labor life after divorce, and at that point received both social environment and family support. Another component that affects the divorce decision is children. It was observed that individuals who have children didn't attempt to divorce for a while to prevent their children from

growing up in a broken family, despite the unrest in their families. However, it has been concluded that children who receive the support and interest of their parents after divorce accept this situation more easily. Another ground on which there exist important findings is the one about the idea of divorce and marriage. Increasing divorce rates and the proliferation of people with this experience in the social environments of individuals make divorce an ordinary phenomenon. Although it is accepted that divorce is not a desirable or positive situation, there is an understanding affirming that both men and women should use this right if there are conditions that oblige this decision. Likewise, different views on marriage have been observed. Some interviewees emphasized that marriage is a necessary institution for children to be born under a legitimate partnership and to grow up in a healthy way with their parents, and that individuals do not need marriage on all circumstances.